

คำนำ

เอกสารหลักสูตรอบรมแบบ e-Training ภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา เป็นหลักสูตรฝึกอบรม ภายใต้โครงการพัฒนาหลักสูตรและพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาโดยยึดถือภารกิจและพื้นที่ เป็นฐานด้วยระบบ TEPE Online โดยความร่วมมือของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ สอดคล้องกับความต้องการขององค์กร โดยพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะที่ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมี คุณภาพ โดยใช้หลักสูตรและวิทยากรที่มีคุณภาพ เน้นการพัฒนาโดยการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่าน เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ในทุกที่ทุกเวลา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหลักสูตรอบรมแบบ e-Training ภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา จะสามารถนำไปใช้ ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนด ไว้ ทั้งนี้เพื่อยังประโยชน์ต่อระบบการศึกษาของประเทศไทยต่อไป

สารบัญ

คำนำ	๑
หลักสูตร “ภาษาไทย”	๓
รายละเอียดหลักสูตร	๔
คำอธิบายรายวิชา	๔
วัตถุประสงค์	๔
สาระการอบรม	๔
กิจกรรมการอบรม	๕
สื่อประกอบการอบรม	๕
การวัดผลและประเมินผลการอบรม	๕
บรรณานุกรม	๕
เค้าโครงเนื้อหา	๗
ตอนที่ ๑ หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและการนำหลักสูตรไปใช้	๑๑
ตอนที่ ๒ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย	๑๙
ตอนที่ ๓ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ภาษาไทย	๒๖
ตอนที่ ๔ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย	๓๔
ตอนที่ ๕ การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ภาษาไทย	๔๔
ใบงานที่ ๑	๕๒
ใบงานที่ ๒	๕๓
ใบงานที่ ๓	๕๔
ใบงานที่ ๔	๕๖
ใบงานที่ ๕	๕๘

หลักสูตร
ภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา

รหัส TEPE-๕๕๑๐๒

ชื่อหลักสูตรรายวิชา ภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา

วิทยากร

ผศ.ดร.พรทิพย์ แข็งขัน

สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์สุพัตรา อุตมั่ง

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเนื้อหา

๑. นางสาวนิจสุดา อภินันทภรณ์

๒. นางสาววิไลลักษณ์ ภูภักดี

๓. ผศ.ดร.สร้อยสน สกลรักษ์

รายละเอียดหลักสูตร

คำอธิบายรายวิชา

อธิบายถึงความเป็นมา ความสำคัญของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย การนำหลักสูตรไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย สื่อและแหล่งการเรียนรู้ภาษาไทย การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย รวมถึงการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ภาษาไทย

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถ

1. อธิบายภาพรวมของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยได้
2. สรุปแนวทางการจัดนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้
3. สรุปแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเน้นการพัฒนาการคิดได้
4. สรุปแนวทางการจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม และทักษะภาษาได้
5. อธิบายความสำคัญของสื่อและแหล่งการเรียนรู้ได้
6. วิเคราะห์และประเมินคุณสมบัติของสื่อการเรียนรู้ได้
7. สรุปแนวทางการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ภาษาไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ได้
8. สรุปโมโนทัศน์ทางการวัดและประเมินผลได้
9. อธิบายลักษณะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทยด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัยได้
10. สรุปแนวทางการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทยได้
11. อธิบายความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียนที่ระบุในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้
12. วิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยได้
13. สรุปแนวทางการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ภาษาไทยได้

สาระการอบรม

ตอนที่ ๑ หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและการนำหลักสูตรไปใช้

ตอนที่ ๒ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย

ตอนที่ ๓ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ภาษาไทย

ตอนที่ ๔ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย

ตอนที่ ๕ การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ภาษาไทย

กิจกรรมการอบรม

๑. ทำแบบทดสอบก่อนการอบรม
๒. ศึกษาเนื้อหาสาระการอบรมจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์
๓. ศึกษาเนื้อหาเพิ่มเติมจากใบความรู้
๔. สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้
๕. ทำใบงาน/กิจกรรมที่กำหนด

๖. แสดงความคิดเห็นตามประเด็นที่สนใจ
๗. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมกับวิทยากรประจำหลักสูตร
๘. ทำแบบทดสอบหลังการอบรม

สื่อประกอบการอบรม

๑. บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์
๒. ใบความรู้
๓. วีดิทัศน์
๔. แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง
๕. กระดานสนทนา (Web board)
๖. ใบงาน
๗. แบบทดสอบ

การวัดผลและประเมินผลการอบรม

วิธีการวัดผล

๑. การทดสอบก่อนและหลังอบรม โดยผู้เข้ารับการอบรมจะต้องได้คะแนนการทดสอบหลังเรียนไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๗๐
๒. การเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ ส่งงานตามใบงานที่กำหนด เข้าร่วมกิจกรรมบนกระดานสนทนา

บรรณานุกรม

คณะกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้. (๒๕๔๓). **ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ปราวีณา สุวรรณรัฐโชติ. ๒๕๕๒. **ICT และการออกแบบสื่อและแหล่งเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (๒๕๔๔). **การวิจัยในชั้นเรียน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://acp.assumption.ac.th/newweb/๒๕๕๒/vichagan๕๒/researchinclass.pdf>. [๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๕].

ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมวิชาการ. ๒๕๔๔. **คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

<http://learningforlife.fsu.edu/ctl/explore/onlineresources/docs/Chptr๙. pdf>

ศึกษาธิการ, กระทรวง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๑). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑**. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุวิมล ว่องวาณิช. (๒๕๔๘). **การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (๒๕๔๒). **แนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ. ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพฯ : สถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (๒๕๔๕). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.**

๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ. ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิก.

Bloom, B. S. (๑๙๕๖). **Taxonomy of educational objective: The classification of educational goal.** New York: David Mckay.

Mettetal G. (๒๐๐๓). **Improving teaching through classroom action research.**

[Online]. Available from:[http://academic.udayton.edu/FacDev/Newsletters/EssaysforTeachingExcellence/PODvol ๑๔/tevol๑๔n๗.html](http://academic.udayton.edu/FacDev/Newsletters/EssaysforTeachingExcellence/PODvol%20๑๔/tevol๑๔n๗.html).

Mills, G. E. (๒๐๐๓). **Action research: A guide for the teacher researcher.** ๒ nd.ed.

New Jersey: Pearson Education, Inc., Upper Saddle River.

Rosenblatt, L. M.(๑๙๙๕). **Literature as exploration.** ๕ th.ed. New York: MLA.

Simpson E. J. (๑๙๗๒). **The Classification of Educational Objectives in the Psychomotor Domain.** Washington, DC: Gryphon House.

หลักสูตร TEPE-๕๕๑๐๒ ภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา

เค้าโครงเนื้อหา

ตอนที่ ๑ หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและการนำหลักสูตรไปใช้

เรื่องที่ ๑.๑ ภาพรวมของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

เรื่องที่ ๑.๒ แนวทางการนำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยไปปฏิบัติ

แนวคิด

๑. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยประกอบด้วยสาระ ๕ เรื่อง ได้แก่ ๑) การอ่าน ๒) การเขียน ๓) การฟัง การดูและการพูด ๔) หลักการใช้ภาษาไทย และ ๕) วรรณคดีและวรรณกรรม สาระดังกล่าวมีลักษณะบูรณาการ ครูภาษาไทยต้องมีความรู้ ความเข้าใจสาระการเรียนรู้ทุกสาระอย่างลึกซึ้ง จึงจะสามารถจัดการเรียนรู้ได้มีประสิทธิภาพ หลักสูตรทุกชั้นใช้มาตรฐานเดียวกัน แตกต่างกันที่ตัวชี้วัดที่แสดงคุณภาพผู้เรียน ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ช่วงชั้นที่ ๓) จำแนกตามชั้นปี ส่วนตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ช่วงชั้นที่ ๔) มีได้จำแนกไว้ ครูภาษาไทยจึงต้องกำหนดตัวชี้วัดแต่ละชั้น

๒. การนำหลักสูตรไปปฏิบัติต้องจัดทำโครงสร้างรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้เพื่อบูรณาการ สาระและทักษะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในลักษณะองค์รวม โดยใช้กระบวนการออกแบบย้อนกลับ (Backward design)

วัตถุประสงค์

ผู้เข้ารับการอบรมสามารถ

๑. อธิบายภาพรวมของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยได้
๒. สรุปแนวทางการจัดนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้

ตอนที่ ๒ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย

เรื่องที่ ๒.๑ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เรื่องที่ ๒.๒ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยโดยเน้นกระบวนการคิด

เรื่องที่ ๒.๓ แนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย

เรื่องที่ ๒.๔ แนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรม

แนวคิด

๑. ครูภาษาไทยต้องมีความรู้ความเข้าใจแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คือ จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นกระบวนการคิด และบูรณาการความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นการ ฝึกคิด ฝึกปฏิบัติ ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม

๒. การคิดกับทักษะภาษามีความสัมพันธ์กัน กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยจึงต้องเน้น กระบวนการคิด เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติของภาษา สมรรถนะสำคัญที่หลักสูตรกำหนดและ

คุณลักษณะเยาวชนคนไทยในอาเซียนกระบวนการคิดพื้นฐานที่จำเป็นในหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การคิดวิเคราะห์

๓. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยต้องให้ผู้เรียนสรุปหลักการทางภาษาด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมเน้นการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น ต่อเนื้อเรื่องการจัดการเรียนรู้ทักษะภาษาเน้นการฝึกปฏิบัติภาษาในสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์ที่กำหนด

วัตถุประสงค์

ผู้เข้าอบรมสามารถ

๑. สรุปแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเน้นการพัฒนาการคิดได้
๒. สรุปแนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม และทักษะภาษาได้

ตอนที่ ๓ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ภาษาไทย

- เรื่องที่ ๓.๑ ความสำคัญของสื่อและแหล่งการเรียนรู้
- เรื่องที่ ๓.๒ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ประเภทต่างๆ
- เรื่องที่ ๓.๓ แนวทางการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ภาษาไทย
- เรื่องที่ ๓.๔ แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย

แนวคิด

๑. สื่อและแหล่งการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ช่วยสร้างความสนใจ ประหยัดเวลาในการสอน ขยายประสบการณ์จากบทเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาและความคงทนในการเรียนรู้
๒. สื่อและแหล่งเรียนรู้มีมากมายหลายประเภท ครูภาษาไทยต้องวิเคราะห์คุณสมบัติก่อนการใช้และประเมินผลหลังการใช้
๓. ครูภาษาไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมเทคโนโลยีสารสนเทศ

วัตถุประสงค์

๑. อธิบายความสำคัญของสื่อและแหล่งการเรียนรู้ได้
๒. วิเคราะห์และประเมินคุณสมบัติของสื่อการเรียนรู้ได้
๓. สรุปแนวทางการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ภาษาไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ได้

ตอนที่ ๔ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย

เรื่องที่ ๔.๑ มโนทัศน์ทางการวัดและประเมินผล

เรื่องที่ ๔.๒ การวัดและประเมินผลภาษาไทยด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย

เรื่องที่ ๔.๓ การพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย

แนวคิด

๑. ครูภาษาไทยต้องทบทวนมโนทัศน์ทางการวัดและประเมินผลให้ถูกต้อง เพื่อจะได้สามารถประเมินผลการเรียนรู้ด้านต่างๆ ได้

๒. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย องค์ดำเนินการให้ครบทุกด้าน ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย

๓. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีหลายประเภทชนิด ครูภาษาไทยควรใช้อย่างหลากหลายและควรพัฒนาเครื่องมือเหล่านี้ด้วยตนเอง เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน

วัตถุประสงค์

๑. สรุปรมโนทัศน์ทางการวัดและประเมินผลได้

๒. อธิบายลักษณะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทยด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัยได้

๓. สรุปรูปแบบการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทยได้

ตอนที่ ๕ การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ภาษาไทย

เรื่องที่ ๕.๑ พันธกิจของครุณักวิจัยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

เรื่องที่ ๕.๒ การวิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย

เรื่องที่ ๕.๓ แนวทางการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ภาษาไทย

แนวคิด

๑. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดให้ครูใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้และทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ดังนั้นการทำวิจัยในชั้นเรียนจึงเป็นพันธกิจสำคัญที่ครูควรทำทุกภาคเรียนหรือทุกปีการศึกษา

๒. การวิเคราะห์สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ทำให้ครูสามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็น โดยนำนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมมาใช้

๓. การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ภาษาไทย ควรเป็นการวิจัยแบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้ครูเขียนรายงานการวิจัยได้ง่ายและสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากครูมีภาระงานด้านอื่นๆ มาก

วัตถุประสงค์

๑. อธิบายความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียนที่ระบุในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้

๒. วิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยได้

๓. สรุปรูปแบบการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ภาษาไทยได้

ตอนที่ ๑ หลักสูตรและสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

เรื่องที่ ๑.๑ ภาพรวมของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยประกอบด้วยสาระ ๕ เรื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๕๑) ดังนี้

สาระที่ ๑ การอ่าน การอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ ชนิดต่างๆ การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจและการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ความรู้จากสิ่งที่อ่าน เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

สาระที่ ๒ การเขียนการเขียนสะกดตามอักขรวิธี การเขียนสื่อสาร โดยใช้ถ้อยคำและรูปแบบต่างๆ ของการเขียน ซึ่งรวมถึงการเขียนเรียงความ ย่อความ รายงานชนิดต่างๆ การเขียนตามจินตนาการ วิเคราะห์วิจารณ์ และเขียนเชิงสร้างสรรค์

สาระที่ ๓ การฟัง การดู และการพูดการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ การพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก พูดลำดับเรื่องราวต่างๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล การพูดในโอกาสต่างๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการพูดเพื่อโน้มน้าวใจ

สาระที่ ๔ หลักการใช้ภาษาไทยธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของภาษาไทย การใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสและบุคคล การแต่งบทประพันธ์ประเภทต่างๆ และอิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

สาระที่ ๕ วรรณคดีและวรรณกรรม วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อศึกษาข้อมูล แนวความคิด คุณค่าของงานประพันธ์และความเพลิดเพลิน การเรียนรู้และทำความเข้าใจบทเห่ บทร้องเล่นของเด็ก เพลงพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของไทย ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมในอดีตและความงดงามของภาษา เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน (standard-based curriculum) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (๒๕๕๑) กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละสาระ ดังนี้

สาระที่ ๑ การอ่าน

มาตรฐาน ท ๑.๑ ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ ๒ การเขียน

มาตรฐาน ท ๒.๑ ใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ ๓ การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท ๓.๑ สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความคิดเห็น และความรู้จักในโอกาสต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ ๔ หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท ๔.๑ เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ ๕ วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท ๕.๑ เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

นอกจากนี้ ได้กำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง โดยช่วงชั้นที่ ๓ จำแนกตามชั้นปี

ส่วนช่วงชั้นที่ ๔ เป็นตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางที่เป็นภาพรวม ครูผู้สอนต้องพิจารณาจำแนกตามคุณลักษณะและความพร้อมของผู้เรียน ในขณะเดียวกันก็ได้กำหนดคุณภาพผู้เรียนแต่ละช่วงชั้นทุกสาระซึ่งผู้สอนควรศึกษาให้เข้าใจก่อนนำหลักสูตรไปใช้

ตัวอย่าง คุณภาพผู้เรียนเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

- อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะได้ถูกต้อง เข้าใจความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย จับใจความสำคัญและรายละเอียดของสิ่งที่อ่าน แสดงความคิดเห็นและข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน และเขียนกรอบแนวคิด ผังความคิด ย่อความ เขียนรายงานจาก สิ่งที่อ่านได้ วิเคราะห์ วิเคราะห์ อย่างมีเหตุผล ลำดับความอย่างมีขั้นตอนและความเป็นไปได้ของเรื่องที่อ่าน รวมทั้งประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่ใช้สนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน

- เขียนสื่อสารด้วยลายมือที่อ่านง่ายชัดเจน ใช้ถ้อยคำได้ถูกต้องเหมาะสมตามระดับภาษา เขียนคำขวัญ คำคม คำอวยพรในโอกาสต่างๆ โฆษณา คติพจน์ สุนทรพจน์ ชีวประวัติ อัตชีวประวัติ และประสบการณ์ต่างๆ เขียนย่อความ จดหมายกิจธุระ แบบกรอกสมัครงาน เขียนวิเคราะห์ วิเคราะห์ และแสดงความรู้ความคิดหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล ตลอดจนเขียนรายงานการศึกษาค้นคว้าและเขียนโครงการ

- พุดแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิเคราะห์ ประเมินสิ่งที่ได้จากการฟังและดู นำข้อคิดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน พุดรายงานเรื่องหรือประเด็นที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ มีศิลปะในการพูด พุดในโอกาสต่างๆ ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และพุดโน้มน้าวอย่างมีเหตุผลน่าเชื่อถือ รวมทั้งมีมารยาทในการฟัง ดู และพุด

- เข้าใจและใช้คำราชาศัพท์ คำบาลีสันสกฤต คำภาษาต่างประเทศอื่นๆ คำทับศัพท์ และศัพท์บัญญัติในภาษาไทย วิเคราะห์ความแตกต่างในภาษาพูด ภาษาเขียน โครงสร้างของประโยครวม ประโยคซ้อน ลักษณะภาษาที่เป็นทางการ กึ่งทางการและไม่เป็นทางการ และแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสุภาพ กาพย์ และโคลงสี่สุภาพ

- สรุปเนื้อหาวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน วิเคราะห์ตัวละครสำคัญ วิถีชีวิตไทย และคุณค่าที่ได้รับจากวรรณคดีวรรณกรรมและบทอาขยาน พร้อมทั้งสรุปความรู้ข้อคิดเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

เรื่องที่ ๑.๒ แนวทางการนำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยไปปฏิบัติ

๑.๒.๑ การบูรณาการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเน้นเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งเป็นสาระสำคัญที่แสดงถึงความเป็นครุมีอาชีพในการจัดการศึกษาให้กับเยาวชนของชาติ ครูภาษาไทยจึงต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างความรู้กับชีวิตจริงอย่างชัดเจน เพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการได้ถูกต้อง

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึงการเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่างๆ เข้าด้วยกันโดยนำมาเรียงร้อยกันให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับประเด็นหลัก(theme) หรือหัวข้อ (topic) ที่กำหนดขึ้น การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจึงเป็นการนำศาสตร์สาขาต่างๆ มากกว่าหนึ่งเรื่องมาผสมผสานให้กลมกลืนกัน ภายใต้หัวข้อเรื่องเดียวกัน หรือเรื่องราวเดียวกัน โดยเน้นความรู้ในลักษณะองค์รวมมากกว่าความรู้ที่แยกเป็นส่วนๆ การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการจะทำให้การเรียนรู้นั้นมีความหมายสำหรับผู้เรียน (meaningful learning) เพราะทำให้ผู้เรียนมีความรู้กว้าง ไม่คับแคบ เฉพาะกรอบเนื้อหาวิชา ผู้เรียนเกิดการพัฒนาพหุปัญญา (multiple intelligence) เกิดการเชื่อมโยงความรู้ภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้

เมื่อนำสาระการเรียนรู้ของวิชาต่างๆ หลอมรวมกันก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ ดังนี้

๑. ช่วยให้เกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ (transfer of learning) ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาในลักษณะองค์รวม/ภาพรวม มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาเช่น ผู้เรียนเรียนรู้การเขียนรายงานในวิชาภาษาไทย ก็จะสามารถนำความรู้และทักษะเรื่องนี้ ไปเขียนรายงานในวิชาอื่นๆ ได้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักว่าความรู้ทุกเรื่องมีประโยชน์และมีความสัมพันธ์กัน

๒. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ คุณธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

๓. สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริง นอกจากนี้ ยังสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลากหลาย ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน เช่นการใช้กรณีศึกษา (case studies) การเรียนรู้แบบเน้นปัญหา (problem-based learning) การเรียนรู้แบบโครงงาน (project-based learning) รูปแบบการเรียนรู้โดยการสืบหาความรู้เป็นกลุ่ม (group investigation model) การสอนแบบทัศนศึกษา (field trip) การสอนแบบเน้นการผูกเรื่อง (storyline method) ฯลฯ

๔. ลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชาในหลักสูตรและแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู เพราะวิชาที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน สามารถนำผู้เรียนมาเรียนรวมกันได้ และสามารถหลอมรวมเนื้อหาวิชาเข้าด้วยกันได้ การนำการบูรณาการไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนโดยทั่วไปมี ๔ วิธี ดังนี้การบูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion Instruction) หมายถึง การที่ผู้สอนวิชาใดวิชาหนึ่งสอดแทรกเนื้อหาของวิชาอื่นๆ ในการสอนของตน หรือนำผู้เรียนต่างชั้นมาเรียนร่วมกันในหัวข้อเดียวกันเป็นการ

สอนตามแผนการสอนและประเมินผลโดยผู้สอนคนเดียว วิธีนี้แม้ว่าผู้เรียนจะเรียนจากผู้สอนคนเดียว แต่ก็สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาได้ถ้าผู้สอนมีความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

ตัวอย่าง

๑. ครูนิพนพานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ และ ๓ มาเรียนร่วมกันในสาระเรื่องการเขียนเรียงความ เพราะนักเรียนทั้งสองชั้นต่างก็มีความรู้และประสบการณ์เรื่องการเขียนเรียงความมาก่อน

๒. ครูสนใจสอนประวัติศาสตร์แล้วอธิบายประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นซึ่งเป็นสมัยที่กวีท่านนี้กำเนิด เพื่อให้นักเรียนเข้าใจสภาพสังคมในสมัยนั้น

๑.๒.๑.๑ การบูรณาการแบบคู่ขนาน (Parallel Instruction) หมายถึง การที่ผู้สอนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ซึ่งสอนต่างวิชากัน มาวางแผนการสอนร่วมกัน โดยเน้นหัวข้อหรือความคิดรวบยอด หรือปัญหาเดียวกัน ซึ่งจะต้องกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันว่าจะสอนหัวข้อหรือความคิดรวบยอด อะไร ในวิชาของตน จากนั้นแต่ละวิชาจะมอบหมายงานให้ผู้เรียนแตกต่างกัน แต่ต้องสอดคล้องกับหัวข้อหรือความคิดรวบยอด ที่กำหนดไว้ร่วมกัน การสอนแต่ละวิชาจะเสริมซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างวิชาชัดเจนยิ่งขึ้น

ตัวอย่าง

ครูวิทยาศาสตร์ ครูภาษาไทย ครูสุขศึกษา ครูพลศึกษา ครูสังคมศึกษา และครูศิลปะ วางแผนการสอนร่วมกันในหัวข้อเรื่อง สมดุลเป็นอย่างไรในชีวิต แล้วเสนอแนะกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะนำไปสอนในวิชาของตน ดังนี้

- วิทยาศาสตร์ สอนความสมดุลของระบบนิเวศ
- ภาษาไทยสอนการเขียนเรียงความในหัวข้อ ชีวิตที่สมดุล
- สุขศึกษาและพลศึกษาสอนการรับประทานอาหารและการออกกำลังกายสมดุล
- สังคมศึกษาสอนแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
- ศิลปศึกษาสอนหลักความสมดุลในการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ

๑.๒.๑.๒ การบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary Instruction) หมายถึง การที่ผู้สอนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ซึ่งสอนต่างวิชาวางแผนการสอนร่วมกัน โดยกำหนดว่าจะสอนหัวข้อหรือความคิดรวบยอดหรือปัญหาเดียวกัน แล้วแยกกันสอนตามแผนการสอนของตนแต่มอบหมายให้ผู้เรียนทำงานหรือโครงการร่วมกัน ซึ่งจะช่วยเชื่อมโยงความรู้สาขาวิชาต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ผู้สอนแต่ละคนจะกำหนดเกณฑ์ประเมินผลงานของผู้เรียนเฉพาะส่วนที่ตนสอนเท่านั้น

ตัวอย่าง

ครูวิทยาศาสตร์ ครูภาษาไทย ครูสุขศึกษา ครูสังคมศึกษาและครูศิลปะ มอบหมายให้นักเรียนทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมโครงการของนักเรียนประกอบด้วย ศิลปะบนกำแพง (ศิลปศึกษา) การแสดงละคร (ภาษาไทย) การตรวจวัดมลพิษในบริเวณโรงเรียน (วิทยาศาสตร์) การช่วยกันกำจัดขยะรอบรั้วโรงเรียน(สุขศึกษา) การศึกษาประวัติวันสิ่งแวดล้อมโลก (สังคมศึกษา) เมื่อนำเสนอโครงการแต่ละรายวิชาจะประเมินผลเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาของตน

๑.๒.๑.๓ การสอนบูรณาการแบบข้ามวิชา (Transdisciplinary Instruction) หมายถึง การที่ผู้สอนวิชาต่างๆ มาร่วมกันปรึกษาเพื่อกำหนดหัวเรื่อง หรือความคิดรวบยอด หรือปัญหาาร่วมกัน แล้วร่วมกันสอนเป็นคณะ (team teaching) โดยสอนผู้เรียนกลุ่มเดียวกัน มอบหมายงานให้นักเรียนทำร่วมกัน และกำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลงานของผู้เรียนร่วมกัน

ตัวอย่าง

ครูวิทยาศาสตร์ ครูภาษาไทย ครูสุขศึกษา ครูพลศึกษา ครูสังคมศึกษา และครูศิลปะ ร่วมกันสอนหน่วยการเรียนรู้เรื่อง ชีวิตที่มีคุณภาพ สาระที่กำหนดในหน่วยประกอบด้วย

- สังคมศึกษา: สอนเรื่องสังคมอุดมคติในยูคยูโทเปีย (Utopia)
- สุขศึกษา/พลศึกษา: การรับประทานอาหารและการออกกำลังกายให้ถูกสุขลักษณะ
- ภาษาไทย: การอ่านเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
- วิทยาศาสตร์: ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- ศิลปะศึกษา: สุนทรียศาสตร์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

เมื่อนักเรียนเรียนรู้สาระทั้งหมดแล้ว จะต้องนำข้อมูลต่างๆ มา นำเสนอเป็นแผนภาพความคิดแสดงลักษณะชีวิตที่มีคุณภาพ หรือแสดงละครที่สะท้อนเรื่องราวให้ สอดคล้องกับประเด็นที่กำหนด

๑.๒.๒ การจัดทำโครงสร้างรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้

การนำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยไปปฏิบัติในชั้นเรียน ต้องมีการจัดทำโครงสร้างรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ โครงสร้างรายวิชา เป็นการกำหนดขอบข่ายของรายวิชาที่จะจัดสอน เพื่อช่วยให้ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องเห็นภาพรวมของแต่ละรายวิชาอย่างชัดเจนว่าประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ อะไรบ้าง จำนวนเท่าใด แต่ละหน่วยพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุตัวชี้วัดใด เวลาที่ใช้จัดการเรียน การสอน และสัดส่วนคะแนนของรายวิชานั้นเป็นอย่างไร

ตัวอย่าง

แบบโครงสร้างรายวิชา ท ภาษาไทย

ชั้น มัธยมศึกษาปีที่... เวลา ... ชั่วโมง จำนวน ... หน่วยกิต

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑				
๒				
๓				
๔				
๕				

หน่วยการเรียนรู้เป็นขั้นตอนที่สำคัญของการนำหลักสูตรไปปฏิบัติในชั้นเรียน การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรดำเนินการตามแนวออกแบบย้อนกลับ (Backward Design) ของ Wiggins และ McTighe (๒๐๐๖) ซึ่งอธิบายว่าเป็นวิธีการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่เริ่มจากเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ต้องการแล้วระบุหลักฐานการประเมินที่สำคัญ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ การระบุเป้าหมายและการวัดและประเมินผลที่ชัดเจนนี้ จะทำให้ครูตัดสินใจได้ว่าความรู้และทักษะใดที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน เพราะนักพัฒนาหลักสูตรคิดแบบนี้ก่อนประเมินผล ไม่ได้คิดแบบนี้ก่อนออกแบบกิจกรรม (think like assessor not activities designer) แนวทางปฏิบัติการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ เริ่มจากการวิเคราะห์เชื่อมโยงของมาตรฐาน การเรียนรู้ / ตัวชี้วัดที่สามารถนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันได้ รวมทั้งสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้ผู้เรียนพัฒนาขั้นตอนการจัดทำมีดังนี้

ขั้นที่ ๑ กำหนดชื่อหน่วยการเรียนรู้

ชื่อหน่วยการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะเชื่อมโยงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยเรียนรู้นั้น ๆ ชื่อหน่วยการเรียนรู้ต้องเป็นเรื่องที่น่าสนใจ หรือเป็นประเด็นที่สำคัญ ครูภาษาไทยอาจใช้ชื่อเรื่องวรรณคดีในหนังสือเรียนมาเป็นชื่อหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิด literature-based approach และบูรณาการหลักการใช้ภาษาไทยและทักษะภาษา เช่น การฟัง การพูด การดู การอ่าน การเขียน รวมทั้งทักษะการคิดเป็นการใช้เนื้อเรื่องวรรณคดี นำไปสู่การฝึกทักษะแบบบูรณาการ และสามารถบูรณาการเนื้อหาข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้

ขั้นที่ ๒ เลือกมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

เลือกมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในหลักสูตร โดยบูรณาการมากกว่า ๑ มาตรฐาน อาจจะเป็นมาตรฐานภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้

ขั้นที่ ๓ กำหนดหลักฐานการเรียนรู้ที่แสดงว่าผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ และเกณฑ์การประเมิน การกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดผลงาน ซึ่งแสดงการเรียนรู้ของนักเรียน และเป็นหลักฐานที่แสดงว่านักเรียนมีความรู้และทักษะที่กำหนดไว้ในมาตรฐานของหน่วยเรียนรู้นั้น เช่น ผลงานการเขียน การประเมินผลงานที่นักเรียนปฏิบัติในหน่วยการเรียนรู้ จะต้องมีการประเมินแบบ rubrics

ขั้นที่ ๔ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ / แหล่งการเรียนรู้

ครูผู้สอนต้องพิจารณาและกำหนดว่ากิจกรรม สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้อะไรที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้

ขั้นที่ ๕ การพิจารณาบททวนหน่วยการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรทบทวนว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ในหน่วยการเรียนรู้เชื่อมโยงสัมพันธ์กันโดยตลอดหรือไม่ นำไปสู่การปฏิบัติได้หรือไม่

ตอนที่ ๒ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

เรื่องที่ ๒.๑ แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวคิดนี้เป็นมาจากนักปรัชญาสาขาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) โดยนักปรัชญาคนสำคัญ คือ Jean Jacques Roussau และ John Locke ซึ่งต่อมาได้ขยายแนวคิดไปสู่ปรัชญาการศึกษาสาขาพัฒนานิยม (Progressivism) บุคคลสำคัญที่ทำให้แนวคิดนี้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย คือ John Dewey (๑๙๖๓) ซึ่งเป็นผู้บุกเบิกแนวคิดเรื่องการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (learning by doing) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนบทบาททางการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการเป็นฝ่ายเรียนรู้แบบรับข้อมูล (passive learning) มาเป็นการเรียนรู้โดยการจัดกระทำกับข้อมูล (active learning) Carl R. Rogers เป็นผู้ริเริ่มใช้คำว่า child-centered เป็นครั้งแรก โดยมีความเชื่อว่าผู้เรียนควรมีอิสระในการเรียนรู้และมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ผู้เรียนแต่ละคนมีคุณค่าและสามารถพัฒนาได้ตามศักยภาพของตน ผู้สอนมีหน้าที่ส่งเสริมความคิดของผู้เรียนและอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพนั้นอย่างเต็มที่การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงไม่ใช่วิธีการสอน แต่เป็นปรัชญาหรือหลักการสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน ทั้งด้านการเรียนรู้ การจัดการและการพัฒนาตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๒) อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีความหมาย ๒ ด้าน คือ *ความหมายด้านผู้เรียน* หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม เน้นการปฏิบัติจริง การพัฒนากระบวนการคิด การมีอิสระในการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจด้วยวิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ได้ ความหมายด้านผู้จัด หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การเน้นประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนเป็นสำคัญ การเคารพในศักดิ์ศรี สิทธิของผู้เรียน โดยมีการวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เป็นระบบ

คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๓) ได้พัฒนาตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญขึ้น โดยกำหนดตัวบ่งชี้การเรียนด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน ๙ ข้อ และตัวบ่งชี้ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ๑๐ ข้อ ตัวบ่งชี้ดังกล่าวใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนรู้ได้ดังนี้

ตัวบ่งชี้ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน

๑. ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๒. ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง
๓. ผู้เรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยการแลกเปลี่ยนกับกลุ่ม
๔. ผู้เรียนฝึกการคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จินตนาการตลอดจนได้แสดงออกอย่างชัดเจนและมีเหตุผล
๕. ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงให้ค้นหาคำตอบ แก้ปัญหา ทั้งด้วยตนเอง และร่วมด้วยช่วยกัน
๖. ผู้เรียนได้ฝึกค้นคว้ารวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง

๗. ผู้เรียนได้เลือกทำกิจกรรมตามความสามารถความถนัดและความสนใจของตนเองอย่างมีความสุข

๘. ผู้เรียนฝึกตนเองให้มีวินัยและมีความรับผิดชอบในการทำงาน

๙. ผู้เรียนฝึกประเมิน ปรับปรุงตนเองและยอมรับผู้อื่นตลอดจนสนใจใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู

๑. ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ

๒. ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลุกเร้า จูงใจและเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

๓. ครูเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาผู้เรียนอย่างทั่วถึง

๔. ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์

๕. ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิดฝึกทำและฝึกปรับปรุงตนเอง

๖. ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่วนดีและปรับปรุงส่วนด้อยของผู้เรียน

๗. ครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหาและการค้นพบความรู้

๘. ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง

๙. ครูฝึกฝนกิจกรรมรายสัปดาห์และวินัยตามวิถีไทย

๑๐. ครูสังเกตและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เมื่อศึกษาแนวคิดและหลักการการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดังกล่าวมาแล้ว ครูภาษาไทยจึงควรมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยดังต่อไปนี้

๑. การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและศักยภาพของแต่ละบุคคล สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ครูส่วนใหญ่ไม่ได้วางแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างผู้เรียนที่มีความสามารถทางภาษาสูงกับผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้ทางภาษาไม่ได้มาตรฐาน ทำให้ไม่สามารถพัฒนาความรู้ ความสามารถทางภาษาไทยของผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละคน

๒. การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยจะต้องมีลักษณะบูรณาการปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยส่วนใหญ่ยังคงสอนตามสาระ หรือบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เท่านั้น

๓. การเรียนรู้ภาษาไทยควรดำเนินไปอย่างมีชีวิตชีวา (active learning) ผู้เรียนควรมีบทบาทในการรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนและเรียนรู้อย่างมีความสุขห้องเรียนภาษาไทยควรมีบรรยากาศสร้างสรรค์ ไม่ปิดกั้นความคิดของผู้เรียน ครูภาษาไทยควรมีความเป็นประชาธิปไตยที่ให้อิสระแก่ผู้เรียนในการตีความวรรณคดีตามความรู้สึกที่แท้จริง หรือยกตัวอย่างภาษาที่ผู้เรียนใช้ในชีวิตจริง เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ รวมทั้งจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงทักษะทางภาษา ทั้งด้านวิชาการและด้านความบันเทิง เช่น การอภิปราย การโต้ว่าที่ การอ่านบทกวี การแสดงละคร เป็นต้น

๔. การเรียนรู้ภาษาไทยเกิดขึ้นได้จากแหล่งต่างๆ กัน มิใช่เกิดจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง หรือเกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนภาษาไทยเท่านั้นนอกจากนี้ ประสบการณ์ทางภาษาของผู้เรียนแต่ละคนก็ถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งซึ่งครูภาษาไทยสามารถนำมาจัดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี เช่น

ความสามารถที่โดดเด่นของผู้เรียนบางคนด้านการพูดในที่ชุมชน การอ่านทำนองเสนาะ การแต่งคำประพันธ์ แม้แต่ข้อบกพร่องในการใช้ภาษาไทยของผู้เรียน ก็สามารถนำมาจัดการเรียนรู้ได้เช่นกัน

๕. การเรียนรู้ที่ดีต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง ดังนั้นหากครูภาษาไทยสามารถจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบความรู้ เช่น สรุปลักษณะการสร้างคำในภาษาไทยได้เป็นแผนภาพความคิด สร้างสรรค์วิธีการจำอักษรสามหมู่ คิดหาวิธีการผันเสียงวรรณยุกต์ ก็จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจลึกซึ้ง จดจำได้ดีและสามารถใช้ความรู้นั้นให้เกิดประโยชน์ได้ในชีวิตจริง

๖. การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยควรเน้นกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการคิด หากผู้เรียนมีทักษะกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการคิดแล้ว ก็จะสามารถใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ระดับที่สูงขึ้น ทั้งนี้ ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนกระบวนการทั้งรายบุคคลและกลุ่ม

๗. การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยควรเน้นสาระที่มีความหมายแก่ผู้เรียนซึ่งคือ สาระที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริงครูภาษาไทยจึงต้องมีความรู้เรื่องการบูรณาการสามารถจัดหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับสาระที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน สาระใดที่ผู้เรียนเคยเรียนมาก่อนก็ควรให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อจะได้มีเวลาในการจัดการเรียนรู้สาระอื่นมากขึ้น

เรื่องที่ ๒.๒ การจัดกิจกรรมเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิด

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑ คือ สมรรถนะด้านการคิด เนื่องจากสภาพของสังคมโลกปัจจุบันเต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารและมีลักษณะที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น เป็นผลให้ต้องใช้สมรรถนะการคิดในสร้างข้อสรุป ตัดสินใจและประเมินคุณค่าประสบการณ์ต่างๆ อยู่เสมอ การจัดการเรียนรู้เฉพาะเนื้อหาวิชาอย่ามไม่เพียงพอและไม่ทันต่อพัฒนาการของโลก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูภาษาไทยจะต้องศึกษาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาการคิด

การคิดขั้นพื้นฐานที่นำไปสู่การคิดระดับสูงลักษณะคือ การคิดวิเคราะห์ เป็นการจำแนกส่วนประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วพิจารณา ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบนั้น เพื่อพิจารณาข้อสรุปที่ถูกต้อง (Bloom, ๑๙๕๖) ราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๖) ให้ความหมายของการวิเคราะห์ว่าหมายถึง ไคร่ครวญ เช่น วิเคราะห์เหตุการณ์ แยกออกเป็นส่วนๆ เพื่อศึกษาให้ถ่องแท้ เช่น วิเคราะห์ปัญหาต่างๆ วิเคราะห์ข่าว

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์มี ๓ ระดับคือ การจำแนกส่วนประกอบ การพิจารณาความสัมพันธ์ และการพิจารณาข้อสรุป (Bloom, ๑๙๕๖) การวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์คือการวัดความสามารถในการจำแนกองค์ประกอบของเหตุการณ์ เรื่องราว หรือเนื้อหาต่างๆ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการพิจารณาความเชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่ข้อสรุป เนื่องจากการคิดวิเคราะห์เป็นพื้นฐานของการคิดมิติอื่นๆ ดังกล่าวมาแล้ว ครูจึงควรให้ความสำคัญ โดยอาจพัฒนาเป็นหน่วยการเรียนรู้เฉพาะเรื่อง เพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐานในการคิดวิเคราะห์ แล้วจึงบูรณาการในการจัด การเรียนรู้เรื่องต่างๆ หรือจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ต่างๆ ตามกระบวนการคิดวิเคราะห์

ตัวอย่าง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยที่เน้นการคิดวิเคราะห์ เรื่อง การสร้างคำ

ขั้นตอน	กิจกรรม
๑. การจำแนกส่วนประกอบ	๑.๑ ให้นักเรียนพิจารณาชื่อจังหวัดในประเทศไทยดังต่อไปนี้ อ่างทอง นครราชสีมา น่าน นนทบุรี แพร่ เลย ขอนแก่น นครราชสีมา เชียงใหม่ ยะลา สตูล ลำพูน อุดรดิตถ์ นครนายก พิจิตร ๑.๒ แบ่งกลุ่มนักเรียนให้จำแนกชื่อจังหวัดในข้อ ๑.๑ โดยพิจารณาโครงสร้างของคำ (แบ่งได้เป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้ <i>กลุ่มที่ ๑</i> แพร่ เลย ยะลา สตูล พิจิตร น่าน <i>กลุ่มที่ ๒</i> ลำพูน เชียงใหม่ อ่างทอง ขอนแก่น <i>กลุ่มที่ ๓</i> นนนทบุรี นครราชสีมา อุดรดิตถ์ นครนายก นครราชสีมา)
๒. การพิจารณาความสัมพันธ์	๒.๑ ให้นักเรียนพิจารณาความสัมพันธ์ของชื่อจังหวัดในแต่ละกลุ่มที่จำแนกได้ ๒.๒ นำเสนอคำตอบเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ขั้นตอน	กิจกรรม
	(<u>กลุ่มที่ ๑</u> เป็นคำมูลพยางค์เดี่ยวและหลายพยางค์ <u>กลุ่มที่ ๒</u> เป็นคำประสม เกิดจากการนำคำมูล ๒ คำมา รวมกัน <u>กลุ่มที่ ๓</u> เป็นคำสมาส ที่เกิดจากการรวมคำบาลีและ สันสกฤต)
๓. การพิจารณา ข้อสรุป	๓.๑ นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันสรุปหลักสังเกตคำมูล คำประสมและคำสมาส ๓.๒ นำเสนอข้อสรุปของแต่ละกลุ่ม ครูและนักเรียนช่วยกัน พิจารณาความถูกต้อง

เมื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์แล้ว ครูควรพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

เรื่องที่ ๒.๓ แนวคิดการจัดการจัดการเรียนรู้อัตนศึกษาการใช้ภาษาไทย

สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยในปัจจุบัน คือ ครูภาษาไทยส่วนใหญ่จะใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการบรรยายเป็นหลักเนื่องจากมีความเชื่อว่า ความรู้เกี่ยวกับไวยากรณ์หรือหลักภาษาไทยเป็นเนื้อหานามธรรม การใช้วิธีการบรรยายหรือการอธิบายเป็นวิธีการที่สะดวก และสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วจากความเชื่อดังกล่าว ครูภาษาไทยจึงถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียน แล้วให้ผู้เรียนจดจำความรู้นั้น ครูจึงเป็นผู้สร้างความรู้และส่งผ่านความรู้นั้นไปสู่ผู้เรียน ผู้เรียนมีหน้าที่เพียงการรอรับความรู้ “สำเร็จรูป” ซึ่งครูได้สรุปให้ง่าย กระชับและเหมาะสำหรับการจดจำแล้วเท่านั้น ปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมาก็คือเมื่อผู้เรียนพบข้อมูลที่ต่างไปจากที่ครูสรุปให้ ผู้เรียนก็จะไม่สามารถประยุกต์ความรู้เพื่ออธิบายข้อมูลนั้นได้ นักจิตวิทยาการเรียนรู้กลุ่มพุทธิปัญญานิยม (cognitivism) เชื่อว่า ถ้าผู้เรียนไม่ได้สร้างความรู้ใหม่ ก็แสดงว่าผู้เรียนไม่เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง

การสอนหลักการใช้ภาษาไทยด้วยวิธีการบรรยายแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากจะทำให้ผู้เรียนเกิดปัญหาในการเรียนรู้แล้ว หากครูภาษาไทยไม่ได้มีทักษะในการนำเสนอข้อมูล การบรรยายขาดชีวิตชีวา ผู้เรียนก็อาจจะเกิดเจตคติเชิงลบต่อสาระหลักการใช้ภาษาไทยได้ง่ายเพราะผู้เรียนเห็นว่า สาระนี้เป็นเรื่องยาก น่าเบื่อหน่าย และไม่มี ความหมายต่อตนเอง เพราะไม่ทราบว่า จะนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร ปัญหาที่สำคัญที่สุดและควรจะเป็นคำถามสำหรับการจัดการเรียนรู้อัตนศึกษาการใช้ภาษาไทยคือ จะทำอย่างไรให้ผู้เรียนเป็นผู้สรุปความเข้าใจด้วยตนเอง ผู้เรียนควรมีบทบาทเป็นผู้สร้างความรู้มากกว่าเป็นผู้รอรับความรู้จากครู ครูต้องใช้ทฤษฎีการเรียนรู้การสร้างความรู้และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดในการออกแบบการสอน การที่ครูมีความรู้เนื้อหาหลักภาษาไทยเพียงอย่างเดียว นั้น ไม่เพียงพอที่จะใช้ในการจัดการเรียนรู้อัตนศึกษาในปัจจุบันซึ่งมีความซับซ้อนและเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนมากกว่าเนื้อหา

เรื่องที่ ๒.๔ แนวคิดการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรม

สภาพทั่วไปในการเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมมี ๒ ลักษณะลักษณะแรก คือ การเรียนการสอนแบบเดิม (traditional approach) และลักษณะที่สอง คือ การเรียนการสอนที่เน้นการตอบสนองของผู้อ่าน (reader response approach) การเรียนการสอนทั้งสองลักษณะนี้มีความแตกต่างกันลักษณะแรกเป็นการสอนคำศัพท์และเนื้อเรื่อง เน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเนื้อหา และกำหนดของเขตในการคิดของผู้เรียนส่วนลักษณะที่สองเน้นการนำประสบการณ์ของผู้อ่านมาเชื่อมโยงกับเนื้อเรื่องโดยการส่งเสริมให้ผู้อ่านแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นของตนที่มีต่อวรรณคดีและวรรณกรรมอย่างอิสระ

แนวคิดสำคัญของการจัดการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน (Reader Response Theory) คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกของตนที่มีต่อวรรณคดีและวรรณกรรม ผู้มีบทบาทสำคัญคนหนึ่งในการสร้างสรรค์ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน คือ Rosenblatt (๑๙๙๕) ผู้สอนวรรณคดี นักวรรณคดีและนักวิจัยต่างนำแนวคิดนี้ไปใช้อย่างกว้างขวาง เพราะเชื่อมั่นว่าทฤษฎีนี้สามารถพัฒนาความเข้าใจในการอ่านวรรณคดีและวรรณกรรม โดยการเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้เรียนกับประสบการณ์ในเรื่อง เนื่องจากจุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งของวรรณคดีและวรรณกรรม คือ การศึกษาความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจชีวิตลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผู้อ่านจึงมีบทบาทสำคัญในการสกัดความหมายของการสังเกตปฏิกิริยาทางอารมณ์ของตนในขณะที่อ่าน และสามารถแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นที่มีต่อวรรณคดีและวรรณกรรมได้อย่างอิสระ

แนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะภาษา

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะภาษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ไม่ว่าจะเป็น การอ่าน การเขียน การฟัง การดูและการพูด ควรให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติภาษาในสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์ที่กำหนด และควรฝึกบ่อยๆ เพื่อให้เกิด ความชำนาญแนวคิดที่นิยม คือ การจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของ Simpson (๑๙๗๒) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

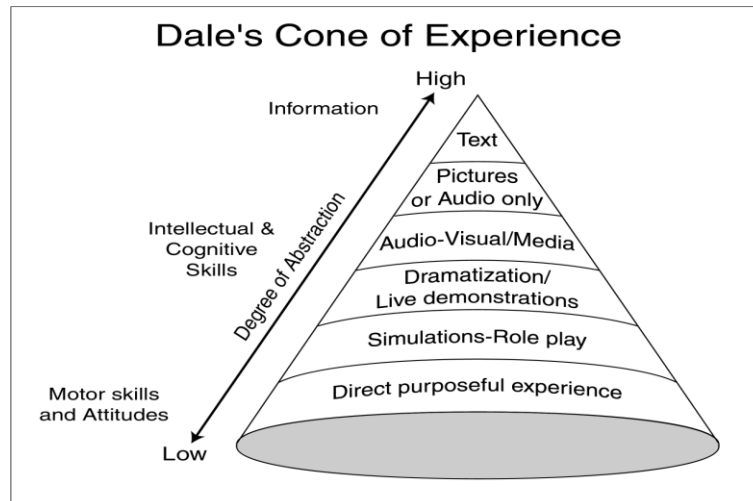
- ๑) สังเกตและเลียนแบบ (Imitation)
- ๒) เตรียมการฝึก (Manipulation)
- ๓) ฝึกให้ชำนาญ (Precision)
- ๔) ปรับให้เหมาะสม (Articulation)
- ๕) ฝึกให้ชำนาญจนเป็นธรรมชาติ (Naturalization)

ตอนที่ ๓ เรื่อง สื่อและแหล่งการเรียนรู้

เรื่องที่ ๓.๑ ความสำคัญของสื่อและแหล่งการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้หมายถึง “สื่อกลาง” ซึ่งเป็นเครื่องมือ อุปกรณ์ เทคนิค วิธีการ บุคคลหรือสถานที่ที่สามารถสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามหลักสูตร หรือช่วยให้ครูและผู้เรียนสามารถสื่อสารกันได้ตามจุดประสงค์ของบทเรียนสื่อการเรียนรู้จึงมิใช่เป็นเพียงอุปกรณ์ที่ประดิษฐ์ขึ้นเท่านั้น แต่หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถนำมาใช้ให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถสื่อสารกันได้ตามวัตถุประสงค์ แหล่งการเรียนรู้หมายถึงแหล่งที่มีข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศหรือความรู้ต่างๆ ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเองหรือด้วยการแนะนำของครู เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ห้องปฏิบัติการ อินเทอร์เน็ต สถานที่สำคัญทางธรรมชาติ ศาสนาหรือวัฒนธรรมในท้องถิ่นหรือชุมชน กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในสถานศึกษาหรือในชุมชน รวมถึงบุคคลผู้ทรงภูมิความรู้ เช่น ประชาชน ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญา เป็นต้น

Edgar Dale ได้เสนอทฤษฎี “กรวยประสบการณ์” (cone of experience) ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเรียงจากประสบการณ์ที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม (concrete) ไปสู่ประสบการณ์ที่เป็นนามธรรม (abstract) ได้แก่ การมีประสบการณ์ตรง การอยู่ในสถานการณ์จำลองหรือใกล้เคียงความจริง การแสดงบทบาทหรือการสาธิต การใช้สื่อภาพและเสียง การใช้ภาพหรือเสียงและการใช้สื่อตัวอักษรตามลำดับ



ที่มา : <http://learningforlife.fsu.edu/ct/explore/onlineresources/docs/Chptr๙.pdf>

การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยมุ่งพัฒนาทักษะการสื่อสารจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียนหรือใช้สื่อที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้มากที่สุด ครูภาษาไทยจึงควรใช้กรวยประสบการณ์นี้เป็นกรอบแนวคิดในการพิจารณาเลือกใช้สื่อการเรียนรู้หรือแหล่งการเรียนรู้

ความสำคัญของสื่อและแหล่งการเรียนรู้ มีดังนี้

๑. ทำให้ผู้เรียนสนใจบทเรียนที่ครูจะนำเสนอหรือจัดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น
๒. ทบทวนประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับบทเรียน เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่
๓. นำเสนอเนื้อหาหรือประสบการณ์ใหม่ ด้วยวิธีการที่น่าสนใจและน่าติดตามมากขึ้น การนำเสนอตัวอย่างต่างๆโดยการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่าย แม้ว่าจะไม่มีประสบการณ์ตรงก็ตาม
๔. ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้การใช้สื่อการเรียนรู้ที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน และผู้สอนให้ผลป้อนกลับ(feedback) แก่ผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาหลักซึ่ง จนเป็นความคงทนทางการเรียนรู้ และสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ได้

เรื่องที่ ๓.๒ ประเภทของสื่อและแหล่งการเรียนรู้

สื่อที่ใช้ในปัจจุบันสามารถแบ่งได้หลายประเภทตามเกณฑ์ที่ใช้พิจารณา(ปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ, ๒๕๕๒) เช่น

๑) สื่อที่ไม่ใช้เครื่องฉาย (nonprojected materials) เช่น สื่อภาพ (Illustrative Materials) กระดานสาธิต (demonstration boards) และกิจกรรม (activities)

๒) สื่อที่ใช้เครื่องฉาย (projected materials and equipment) เช่น เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องเล่นวีซีดี เครื่องแอลซีดีที่ใช้ถ่ายทอดสัญญาณจากคอมพิวเตอร์หรือเครื่องเล่นวีซีดี

๓) สื่อเสียง (audio materials and equipment) เช่น เครื่องเล่นซีดี เครื่องเล่นเทปบันทึกเสียง

นอกจากนี้ สื่อการเรียนรู้อาจแบ่งเป็น ๓ ประเภทตามลักษณะของสื่อได้แก่ ๑) สื่อวัสดุ เช่น กระดานดำ ของจริง ของจำลอง สไลด์ ภาพ ๒) สื่ออุปกรณ์ เช่น เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องบันทึกวีซีดี เครื่องฉาย visualizer เครื่องเล่นแผ่น VCD/DVD และ ๓) สื่อกิจกรรม เช่น เกม การแสดงบทบาทสมมติสถานการณ์จำลอง

แหล่งการเรียนรู้สามารถแบ่งได้ออกเป็น ๔ ประเภท ดังนี้

๑) แหล่งการเรียนรู้ที่จัดตั้งขึ้นภายในสถานศึกษาหรือชุมชนเช่น ห้องสมุดหรือศูนย์วิทยบริการ ศูนย์โสตทัศนศึกษา ห้องคอมพิวเตอร์ พิพิธภัณฑ์ สวนพฤกษศาสตร์ เป็นต้น

๒) แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น คือ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ศาสนาหรือวัฒนธรรมที่มีมาแต่เดิมในชุมชนนั้นๆ เช่น ศาสนสถาน แหล่งอารยธรรมทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

๓) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคล คือ บุคคลที่มีความรู้หรือประสบการณ์ในเรื่องต่างๆ เช่น ครู ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนปราชญ์ชาวบ้านผู้ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพนักบริหาร นักวิชาการ นักธุรกิจ เป็นต้น

๔) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นเหตุการณ์หรือกิจกรรม หมายถึง แหล่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นการชั่วคราว เนื่องในโอกาสสำคัญต่างๆ เช่น งานสัปดาห์ห้องสมุด วันภาษาไทยแห่งชาติ วันวิสาขบูชาวันเข้าพรรษา วันแม่แห่งชาติ เป็นต้น

เรื่องที่ ๓.๓ การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ภาษาไทย

พัฒนาการของสื่อและเทคโนโลยีเกี่ยวกับการสื่อสารที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องเปลี่ยนไปด้วย โลกแห่งการเรียนรู้ย่อมไม่ถูกจำกัดด้วยอาณาเขตของห้องเรียนอีกต่อไป ผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑ จะสามารถเข้าถึงและใช้บริการข้อมูลที่มีมากมายและสามารถค้นคว้าได้ตลอดเวลา วิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่เน้นการพัฒนาความสามารถด้านการสื่อสาร ด้วยเหตุนี้ครูภาษาไทยจะต้องจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้แสดงทักษะการสื่อสาร ผ่านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ประเภทต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนพัฒนาขึ้นเองเช่นใบงานใบความรู้เอกสารประกอบการเรียน หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้ e-Book CAI หรือใช้สื่อต่างๆ รวมทั้งแหล่งการเรียนรู้ที่มีผู้พัฒนาไว้แล้ว

เนื่องจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้แต่ละประเภทมีความเกี่ยวข้องกับการสร้างประสบการณ์ของผู้เรียน และมีระดับการสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ครูภาษาไทยควรพิจารณาคุณสมบัติของสื่อแต่ละประเภทว่า มีข้อดีและข้อจำกัดอย่างไร กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๔๔) อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ ข้อดีและข้อจำกัดของสื่อแต่ละชนิด สรุปได้ในตารางดังนี้

สื่อการเรียนรู้	ข้อดี	ข้อจำกัด
๑. ของจริง	เกิดการเรียนรู้ที่คงทนเพราะใช้ประสาทสัมผัส	บางกรณีอาจเกิดความลำบากในการจัดหาและเสียหายได้ง่าย
๒. ของจำลอง	เกิดการเรียนรู้ที่คงทนเพราะได้เห็นลักษณะที่ใกล้เคียงความจริง	การจำลองอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดต่อสภาพความเป็นจริงได้
๓. เครื่องฉายภาพทึบแสง	ขยายหรือปรับขนาดของภาพได้ตาม ความต้องการ สะดวกลดการผลิตแผ่นโปร่งใส	สภาพห้องต้องมีการควบคุมแสงสว่างได้ และการปรับสลับกับคอมพิวเตอร์มีขั้นตอนยุ่งยากพอควร
๔. สารคดี ภาพยนตร์	เหมาะกับผู้เรียนกลุ่มใหญ่ ให้ภาพและเสียงเหมือนความจริงทำให้เกิดความน่าสนใจ	สารคดีหรือภาพยนตร์ที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรมีปริมาณที่จำกัด
๕. แลบบันทึกลเสียง	สามารถเปิดฟังซ้ำทบทวนได้ง่าย พกพาได้สะดวก	แลบบันทึกลเสียงมีอายุการใช้งานจำกัด
๖. คอมพิวเตอร์ช่วยสอน	มีหลากหลายรูปแบบ เช่น เกม สถานการณ์จำลอง ฯลฯ ซึ่งสามารถให้ผลป้อนกลับแก่ผู้เรียนได้อย่างรวดเร็ว ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ซ้ำอีกกี่ครั้งก็ได้	ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการผลิตใช้เวลาผลิตนาน มีต้นทุนค่อนข้างสูง และสถานศึกษาจะต้องมีเครื่องคอมพิวเตอร์เพียงพอกับการศึกษาเป็นรายบุคคล
๗. บทเรียนสำเร็จรูปหรือบทเรียนโปรแกรม	ส่งเสริมให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้และเน้นปฏิสัมพันธ์ใน	บทเรียนสำเร็จรูปหรือบทเรียนโปรแกรมในรูปแบบเอกสาร อาจมี

สื่อการเรียนรู้	ข้อดี	ข้อจำกัด
	ด้านการฝึกหัดการทดสอบ การแก้ปัญหา	ข้อมูลที่ไม่ทันสมัยและหากเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ก็มีวิธีการผลิตที่ซับซ้อนและต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเช่นเดียวกับการผลิตคอมพิวเตอร์ช่วยสอน
๘. อินเทอร์เน็ต	ค้นคว้าข้อมูลได้ทุกประเภท ใช้เวลาน้อย สามารถใช้สื่อสารทั้งในรูปแบบของ การสนทนา การเข้ากลุ่ม การเขียนข้อความ การส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ และการถ่ายโอนแฟ้ม ข้อมูลประเภทต่างๆ	ข้อมูลขาดความน่าเชื่อถือหากไม่ระบุแหล่งอ้างอิงและผู้สอน ต้องดูแลผู้เรียนอย่างใกล้ชิด เพราะอาจใช้อินเทอร์เน็ตในทางที่ไม่เหมาะสม
๙. การเรียนการสอนผ่านเว็บ	สามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา มีหลักสูตรให้เลือกมาก เน้นการมีปฏิสัมพันธ์	ไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างผู้สอนและผู้เรียนและผู้เรียนต้องควบคุมการเรียนรู้ของตนเองได้เป็นอย่างดี
๑๐. สิ่งพิมพ์ (ตำรา หนังสือ เอกสารประกอบการเรียนรู้)	ผลิตได้จำนวนมาก ผู้เรียนสามารถทบทวนซ้ำได้	เสื่อมสภาพได้ง่าย ข้อมูลที่พิมพ์อาจไม่ทันสมัย ผู้ที่อ่านไม่เก่งอาจเกิดความเบื่อหน่ายและไม่สนใจ

ขั้นตอนการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้

๑) ขั้นวิเคราะห์ ครูจะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับสิ่งต่อไปนี้

- ๑.๑) จุดประสงค์ของการเรียน
- ๑.๒) ความสนใจและประสบการณ์ผู้เรียน
- ๑.๓) ความถูกต้องของเนื้อหา
- ๑.๔) ลักษณะของสื่อ เช่น ขนาด สีของภาพ ความชัดเจนของตัวอักษร

๒) ขั้นเตรียมการใช้คือ การตรวจสอบประสิทธิภาพของสื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ก่อนที่นำไปใช้จริง

๓) ขั้นการใช้เป็นช่วงเวลาที่ครูและนักเรียนใช้สื่อการเรียนรู้ ภายในชั้นเรียน หรือใช้แหล่งการเรียนรู้นอกเวลาเรียน

๔) ขั้นประเมินผลการใช้ครูจะต้องประเมินผลการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้เพื่อพิจารณาประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ครูอาจประเมินด้วยตนเองหรือประเมินร่วมกับคณะครูที่ใช้สื่อชิ้นนั้น หรือประเมินร่วมกับนักเรียน โดยใช้เครื่องมือต่างๆ เช่น แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน แบบสัมภาษณ์ผู้เรียน แบบบันทึกระหว่างการใช้

เรื่องที่ ๓.๔ แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย

พัฒนาการอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ทำให้เกิดการสื่อสารที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น จึงเกิดเป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้รูปแบบใหม่ ที่เรียกว่า “สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑” ซึ่งหมายถึง สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสารด้วยเครือข่ายอินเทอร์เน็ตด้วยเทคโนโลยี ๓G

เทคโนโลยี ๓G หรือเทคโนโลยียุค Third Generation หมายถึง ยุคแห่งการผสมผสานการนำเสนอข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อให้บริการมีลติมีเดีย และ ส่งผ่านข้อมูลในระบบไร้สาย เช่น โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ตต่างๆ ด้วยอัตราความเร็วที่สูงขึ้น เด็กยุคใหม่จึงเน้นการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social networking) ด้วยอุปกรณ์การสื่อสารไร้สาย (mobile device) ที่พกติดตัวอยู่เสมอซึ่งทำให้เด็กสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยตรงทุกสถานที่และทุกเวลาในสังคมแห่งการเรียนรู้ระหว่างครูและนักเรียน

Social media คือ แอปพลิเคชันต่างๆ ที่ปรากฏบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีแนวความคิดในการสร้างเพื่อให้ผู้ใช้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นๆ และเกิดเป็นเครือข่ายทางสังคม (Social network) เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่างๆ ระหว่างกันที่สุดในที่สุด สื่อสังคมออนไลน์จึงมีบทบาทอย่างยิ่ง ที่จะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างสื่อสังคมออนไลน์

โปรแกรมสนทนาLine ให้บริการส่งข้อความโต้ตอบกันผู้ใช้สามารถสร้างกลุ่ม chat ส่งข้อความ ภาพ หรือวีดิทัศน์สั้นๆ หรือพูดคุยโทรศัพท์แบบเสียงก็ได้ ครูภาษาไทยสามารถตั้งกลุ่มในโปรแกรม Line เพื่อใช้ส่งข้อความ ภาพ หรือเสียง ให้นักเรียนในชั้นเรียนได้

โปรแกรมTwitter เป็นโปรแกรมการส่งข้อความสั้นๆ ไม่เกิน ๑๔๐ ตัวอักษร ผู้ใช้สามารถตอบข้อความTweet ของผู้ที่เราติดตามหรือเรียกว่า Retweet ได้ทวีตเตอร์สามารถส่งข้อความส่วนตัวถึงกันแลกเปลี่ยนรูปภาพ และLink ข้อมูลกับผู้ที่ติดตามเราได้ ครูภาษาไทยสามารถใช้โปรแกรม Twitter ในการแจ้งข่าว ปฏิทินกิจกรรม เกร็ดความรู้ ประเด็นคำถามชวนคิดต่างๆ ส่งไปให้นักเรียน โดยสร้างกลุ่มผู้ติดตามขึ้น

โปรแกรม Facebook เป็นโปรแกรมสื่อสังคมออนไลน์ที่นิยมนำมาใช้เพื่อการเรียนการสอนอีกโปรแกรมหนึ่ง เพราะสามารถสร้างกลุ่มเฉพาะหรือสร้าง page เพื่อให้นักเรียนเป็นสมาชิก ครูสามารถเผยแพร่ข้อมูลได้หลายรูปแบบ เพราะ โปรแกรม Facebook รองรับการส่งข้อมูลในรูปแบบไฟล์ต่างๆ ได้ เช่น ภาพ เสียง ไฟล์เอกสาร และอื่นๆ อีกทั้งยังสามารถให้นักเรียน download ข้อมูลนำไปศึกษาต่อ นอกจากนี้ ครูอาจตั้งประเด็นอภิปรายใน Facebook เพื่อให้นักเรียนได้เข้ามาแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกัน ครูสามารถตรวจสอบการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อได้ทันที เนื่องจากมีการระบุตัวตนของนักเรียน

โปรแกรม Google+ เป็นสื่อสังคมออนไลน์อีกโปรแกรมซึ่งมีลักษณะการใช้งานเช่นเดียวกับโปรแกรม Facebook คือ สามารถตั้งกลุ่มเฉพาะได้ สามารถแบ่งปันข้อมูลต่างๆ ได้ ข้อดีของโปรแกรมนี้ คือ สามารถเชื่อมโยงข้อมูลกับโปรแกรมต่างๆ ของกูเกิลได้ง่ายกว่า เช่น การแชร์ข้อมูลจากหน้า search engine ของ googleที่สามารถหาข้อมูลจากใน google+ ได้ทันที ครูภาษาไทย

สามารถแนะนำแหล่งการเรียนรู้ให้นักเรียนตั้งกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ประเด็นต่างๆที่ครูมอบหมายให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าได้

ครูภาษาไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ควรใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสร้างทัศนคติต่อวิชาภาษาไทยให้นักเรียนโดยอาจนำข้อความต่างๆเช่น วรรคทองจากวรรณคดี เกร็ดความรู้เรื่องภาษาไทย เป็นต้นส่งให้นักเรียนทางสื่อสังคมออนไลน์ หากครูภาษาไทยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งในการสอน วิชาภาษาไทยก็จะเป็นวิชาแห่งความสนุกสนานและไม่ถูกกล่าวหาว่าเป็นวิชาโบราณอีกต่อไป

ตอนที่ ๔ เรื่องการวัดและประเมินผล

เรื่องที่ ๔.๑ มโนทัศน์ของการวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลเกี่ยวข้องกับคำศัพท์ที่สำคัญ ๓ คำ ได้แก่ การวัด (measurement) การประเมินผล (evaluation) และการประเมิน (assessment) ดังนี้

การวัด หมายถึง กิจกรรมการกำหนดค่าให้แก่สิ่งต่างๆ อย่างมีกฎเกณฑ์และเชื่อถือได้ ตัวอย่างเช่น การวัดอุณหภูมิ การวัดความยาว การวัดปริมาณหรือน้ำหนัก เป็นต้น องค์ประกอบที่สำคัญของการวัดได้แก่ ๑) จุดมุ่งหมายในการวัด ๒) เครื่องมือวัด และ ๓) การแปลผล ซึ่งจะออกมาเป็นข้อมูลเชิงปริมาณหรือตัวเลข (ศิริชัย กาญจนวาสี, ๒๕๓๔)

การประเมินผล หมายถึง กระบวนการให้ความหมายเชิงคุณค่าจากข้อมูลที่ได้จากการวัด โดยเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจเป็นข้อมูลที่ได้ในเชิงปริมาณ เช่น คะแนนจากแบบวัด หรือแบบสอบ และข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น ข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ เป็นต้น ผลจากการประเมินอาจอยู่ในรูปของระดับคะแนน เกรดหรือผลการเรียนที่สะท้อนหรือให้คุณค่าด้านคุณภาพของผู้เรียน (ศิริชัย กาญจนวาสี, ๒๕๓๔)

การประเมิน หมายถึง กระบวนการรวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ ทั้งปริมาณและคุณภาพ สำหรับใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับผู้เรียน แล้วให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังผู้เรียนเกี่ยวกับความก้าวหน้า จุดเด่น จุดและด้อย (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงศ์, ๒๕๔๔) การประเมินมีความหมายแตกต่างจากการประเมินผล เพราะเป้าหมายของการประเมินนั้น เป็นไปเพื่อรวบรวมสารสนเทศเพื่อใช้สำหรับการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง มากกว่าจะมุ่งการตัดสินผลการเรียนของนักเรียนหลังจากจบหลักสูตรการศึกษา

ในอดีตการวัดและประเมินผลเป็นการวัดระดับความรู้ความเข้าใจ หรือความสามารถบางประการของผู้เรียน การวัดและประเมินผลจึงมีลักษณะเป็นเครื่องมือเพื่อการ “ตรวจสอบ” เท่านั้น แต่ปัจจุบันการวัดและประเมินผลเป็นเครื่องมือเพื่อการ “พัฒนา” ผู้เรียนให้เกิดความตระหนักในความรู้ความสามารถของตนเอง ตลอดจนนำข้อมูลมาปรับปรุงพฤติกรรม การเรียนของตนเอง ทำให้ครูได้ข้อมูลสำหรับการวางแผนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผล

จุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผลสรุปได้ดังนี้

๑) การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน คือ กิจกรรมการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในระหว่างการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องแล้วนำข้อมูลนั้นนำมาใช้ส่งเสริมหรือปรับปรุงแก้ไขการเรียนรู้ของผู้เรียนและการสอนของครู เป็นการวัดและประเมินผลย่อย (formative assessment) ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนทุกวัน และเป็น การประเมินเพื่อให้ทราบจุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุง

๒) การวัดและประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินสรุปผลการเรียนรู้ (summative assessment) เมื่อเรียนจบหน่วย หรือเรียนจบรายวิชา เพื่อตัดสินให้คะแนน หรือให้ระดับผลการเรียน เพื่อรับรองความรู้ความสามารถของผู้เรียนว่าผ่านรายวิชาหรือไม่ ควรได้รับการเลื่อนชั้นหรือไม่หรือสามารถจบหลักสูตรหรือไม่ เป็นต้น การประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนต้องให้

โอกาสผู้เรียนแสดงความรู้ความสามารถด้วยวิธีการที่หลากหลายและพิจารณาตัดสินบนพื้นฐานของเกณฑ์ผลการปฏิบัติมากกว่าใช้เปรียบเทียบระหว่างผู้เรียน

การประเมินตามสภาพจริง

การประเมินตามสภาพจริงเป็นเทคนิควิธีที่สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะมุ่งพิจารณาการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะของผู้เรียนในการปฏิบัติงานจริง คุณค่าและความสำคัญของการประเมินตามสภาพจริงสรุปได้ดังนี้

๑. การประเมินตามสภาพจริงเป็นการประเมินที่สามารถวัดประเมินได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงที่สุด เพราะความมุ่งหมายในการประเมินประเภทนี้คือ มุ่งพิจารณาว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้ศึกษา มาประยุกต์ใช้ในสภาพความเป็นจริงได้หรือไม่ และมีประสิทธิภาพอย่างไรบ้าง

๒. การประเมินตามสภาพจริงช่วยพัฒนาการเรียนรู้ ด้วยการส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ตามแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ (constructivist theory) ซึ่งเชื่อว่าความรู้มิใช่สิ่งที่บุคคลรรับจากผู้อื่นหรือเป็นสิ่งที่ถ่ายโอนกันได้ แต่เป็นสิ่งที่บุคคลสร้างขึ้นจากการสร้างความหมายจากสิ่งต่างๆ รอบตัวด้วยตนเอง โดยอาศัยกระบวนการเชื่อมโยงข้อมูลและประสบการณ์ ดังนั้น การประเมินจึงมิใช่เพียงให้ผู้เรียนทบทวนความรู้ที่ได้รับ แต่ต้องเป็นการประเมินที่ให้ผู้เรียนแสดงว่าสามารถสร้างความหมาย (constructed meaning) จากสิ่งที่สอนอย่างไรบ้าง

๓. การประเมินตามสภาพจริงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงผลการเรียนรู้ได้หลากหลาย เนื่องจากการประเมินแบบดั้งเดิม โดยการให้ทำข้อสอบแบบปรนัย เป็นสิ่งที่จำกัดวิธีการแสดงออกทางความรู้และทักษะของผู้เรียน เพราะเป็นการบังคับให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมแต่เพียงด้านเดียว คือ การทำข้อสอบ ผู้เรียนไม่สามารถแสดงออกได้ว่ามีความรู้อย่างไร และไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ตามความถนัดหรือความต้องการของตนเองได้ เนื่องจากการที่ใช้ในการประเมินงานมีหลากหลาย ผู้เรียนจึงมีความรู้สึกเป็นอิสระต่อการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายและสามารถปฏิบัติได้ตามความสามารถของตนเอง ทำให้ครูสามารถประเมินผลงานผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยไม่ต้องเปรียบเทียบกับผู้เรียนคนอื่นๆ เพราะผลงานที่ผู้เรียนเลือกปฏิบัติอาจแตกต่างกันได้ โดยวิธีการประเมินตามสภาพจริงมีมากมายหลายชนิด การเลือกใช้ขึ้นอยู่กับลักษณะของสิ่งที่ต้องการประเมินลักษณะเนื้อหาวิชา ความซับซ้อนของมโนทัศน์ รวมถึงลักษณะของผู้เรียน เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรม การประเมินจากการปฏิบัติ เป็นต้น

การประเมินตามสภาพจริงต้องใช้เกณฑ์การให้คะแนนการประเมินที่เรียกว่า “rubrics” ซึ่งมีลักษณะเป็นตารางการให้คะแนนอธิบายระดับความสามารถของผู้เรียนเชิงคุณภาพหรือเชิงพฤติกรรมที่สังเกตได้อย่างชัดเจน จากการปฏิบัติงานของผู้เรียนโดยมีคุณภาพลดหลั่นตามระดับคะแนน ส่วนใหญ่นิยม ๔-๕ ระดับ เพราะหากแบ่งระดับคะแนนมากเกินไป จะกำหนดคำอธิบายคุณภาพยากและส่งผลให้ตรวจให้คะแนนยากอีกด้วย

เกณฑ์การให้คะแนนตามสภาพจริงแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือเกณฑ์การประเมินแบบองค์รวม (holistic scoring rubric) และเกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (analytical scoring rubric) แต่ละประเภทมีลักษณะและรายละเอียดดังนี้

๑. เกณฑ์การประเมินแบบองค์รวม (holistic scoring rubric) เป็นเกณฑ์พิจารณาภาพรวมของสิ่งที่ประเมินว่ามีลักษณะอย่างไร โดยบรรยายคุณภาพของสิ่งที่ประเมินทั้งหมดโดยภาพรวม

ตัวอย่างเกณฑ์การประเมินการเขียนเรียงความ

ระดับ คุณภาพ	คำอธิบาย
๔	- มีองค์ประกอบของเรียงความครบถ้วน - เนื้อหาตรงประเด็นหรือหัวข้อที่กำหนด - ไม่มีข้อบกพร่องในการใช้ภาษา - เขียน/พิมพ์อย่างเป็นระเบียบ
๓	- มีองค์ประกอบของเรียงความครบถ้วน - มีองค์ประกอบของเรียงความครบถ้วน และมีคุณภาพด้านอื่นๆอีก ๒ ประเด็น
๒	- มีองค์ประกอบของเรียงความครบถ้วน - มีองค์ประกอบของเรียงความครบถ้วน และมีคุณภาพด้านอื่นๆอีก ๒ ประเด็น
๑	- มีองค์ประกอบของเรียงความครบถ้วน แต่ไม่มีคุณภาพด้านอื่นๆ

๒. เกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (analytical scoring rubric) เป็นเกณฑ์การให้คะแนนโดยพิจารณาสิ่งที่ประเมินในลักษณะที่แยกเป็นองค์ประกอบรายด้าน เกณฑ์ลักษณะนี้มีความละเอียดกว่าเกณฑ์ประเภทแรกเพราะแบ่งมิติคุณภาพของแต่ละองค์ประกอบเป็นหลายด้าน

ตัวอย่างเกณฑ์การประเมินองค์ประกอบของเรียงความ

- ระดับ ๔ - มีองค์ประกอบครบถ้วนและใช้กลวิธีการเขียน องค์ประกอบที่น่าสนใจมาก
- ระดับ ๓ - มีองค์ประกอบครบถ้วน และใช้กลวิธีในการเขียนองค์ประกอบแต่ยังไม่น่าสนใจ
- ระดับ ๒ - มีองค์ประกอบครบถ้วน แต่ไม่ใช้กลวิธีการเขียน
- ระดับ ๑ - องค์ประกอบไม่ครบถ้วน

เรื่องที่ ๔.๒ การวัดและประเมินผลภาษาไทยด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย

การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อให้ครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ ๓ ด้าน ครูภาษาไทยจำเป็นต้องศึกษาทฤษฎีการจัดหมวดหมู่เป้าหมายทางการศึกษา (taxonomy of education) ที่ Benjamin S. Bloom และคณะจำแนกพฤติกรรมการเรียนรู้ของบุคคลออกเป็น ๓ ด้าน คือ ๑) พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) ๒) พฤติกรรมด้านจิตพิสัย (affective domain) และ ๓) พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย (psychomotor domain) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทยแต่ละด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

๔.๒.๑ การวัดและประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย

พุทธิพิสัย คือ พฤติกรรมที่สะท้อนระดับเชาวน์ปัญญา (cognition) Bloom ได้จำแนกพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย ไว้ ๖ ระดับ คือ ความจำ ความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ต่อมาดีดิตคณะทำงานของเขาชื่อ Anderson และ Krathwohl ได้ช่วยกันปรับปรุงทฤษฎีดั้งเดิม และเผยแพร่ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยรูปแบบใหม่ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๐๐ เป็นต้นมา โดยแก้ไขพฤติกรรมการสังเคราะห์และการประเมินค่า เป็นการประเมินค่าและการสร้างใหม่

ตัวอย่างการใช้คำถามเพื่อวัดพุทธิพิสัย

ความจำ ผู้แต่งเรื่องนิราศภูเขาทองคือใคร
 ความรู้ความเข้าใจ ข้อใดกล่าวถึงคำเป็นคำตายได้อย่างถูกต้อง
 การนำไปใช้ ข้อใดใช้คำราชาศัพท์ไม่ถูกต้อง
 การวิเคราะห์ ข้อใดมีโครงสร้างพยางค์เหมือนคำว่า ชันษา
 การสังเคราะห์ ข้อความต่อไปนี้ เรียงลำดับอย่างไรจึงจะได้เนื้อความถูกต้อง
 การประเมินค่า ข้อใดใช้ภาษาในงานเขียนวิชาการได้เหมาะสมที่สุด

๔.๒.๒ การวัดและประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย

พฤติกรรมด้านจิตพิสัยเป็นคุณลักษณะภายในของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกและภาวะภายในจิตใจ ได้แก่ ความสนใจ เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม เป็นต้น การวัดและประเมินพฤติกรรมด้านจิตพิสัย จึงเป็นการวัดประเมินทางอ้อม

Bloom และคณะ แบ่งพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยไว้ ๕ ระดับ ดังนี้

๑. การรับรู้ (receiving) คือ การตระหนักรู้ในสิ่งเร้า (ข้อมูลหรือประสบการณ์) ที่ผ่านรับรู้ผ่านประสาทสัมผัส
๒. การตอบสนอง (responding) คือ การแสดงปฏิกิริยาตอบสนองกับสิ่งเร้า (ข้อมูลหรือประสบการณ์)
๓. การเห็นคุณค่า (valuing) คือ ความพึงพอใจจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า การเห็นคุณค่าของสิ่งเร้า
๔. การจัดระบบ (organization) คือ การจัดโครงสร้างค่านิยมต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้เป็นหมวดหมู่

๕. การสร้างลักษณะนิสัย (characterization) คือ การยึดถือและสร้างพฤติกรรมตามค่านิยมที่จัดระบบไว้ จนเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพและชีวิตจริง

การวัดประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมีดังนี้

๑) พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยที่วิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เช่น มีนิสัยรักการอ่านมีมารยาทในการฟัง การดูและการพูดรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติชาติเห็นคุณค่าวรรณคดีและวรรณกรรม เป็นต้น

๒) พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยที่เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดไว้ เช่น รักความเป็นไทย

๓) พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยที่สถานศึกษาหรือผู้สอนกำหนดขึ้นเพื่อเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน หรือสร้างจุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียนอันเป็นเอกลักษณ์ของสถาบันนั้นๆ เช่น ภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบ เป็นสุภาพบุรุษ รักและเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเสียสละเพื่อส่วนรวม ถือธรรมนิยมประเพณี ยึดถือระบบอาวุโส เป็นต้น

๔.๒.๓ การวัดและประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย

ทักษะพิสัย คือ พฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อหรืออวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายที่ทำงานประสานกับพฤติกรรมด้านสติปัญญาและอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งหากได้รับการปฏิบัติซ้ำๆ ก็จะทำให้เกิดความชำนาญหรือที่เรียกว่าเกิด “ทักษะ” ดังนั้นลักษณะของทักษะจึงประกอบด้วย ๑) ต้องมีการปฏิบัติงานเพื่อแสดงกระบวนการ ๒) การปฏิบัติงานต้องอาศัยกระบวนการของอวัยวะต่างๆ ที่สัมพันธ์กัน ๓) มีการปฏิบัติซ้ำบ่อยครั้ง และ ๔) สามารถปฏิบัติได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ แบ่งเป็น ๔ ทักษะที่สำคัญ ได้แก่ ๑) ทักษะการอ่าน ๒) ทักษะการเขียน ๓) ทักษะการฟังและการดู และ ๔) ทักษะการพูด แต่ละทักษะยังสามารถแบ่งได้ออกเป็นหลายทักษะย่อย เช่น ทักษะการอ่านจับใจความ ทักษะการอ่านวิเคราะห์ ทักษะการเขียนสะกดคำ ทักษะการพูดโน้มน้าวใจ เป็นต้น

การวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัยในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยใช้วิธีการวัดและประเมินที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานในสถานการณ์ที่กำหนดให้ เช่น การวัดประเมินทักษะการอ่านจับใจความ ก็ต้องออกแบบวิธีการวัดประเมินให้ผู้เรียนได้ลงมืออ่านและจับใจความอย่างแท้จริง มิใช่เพียงแต่การทำข้อสอบเพื่อตอบคำถามว่า “การจับใจความคืออะไร การจับใจความมีหลักการอย่างไร การจับใจความต้องใช้ความรู้ด้านใดประกอบบ้าง” คำถามลักษณะเช่นนี้เป็นคำถามระดับความรู้ ที่มุ่งประเมินความรู้เกี่ยวกับนิยามและหลักการอ่าน แต่มิใช่การประเมินทักษะพิสัยที่เน้นการให้ลงมือปฏิบัติในกรณีนี้เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินที่ถูกต้องคือ แบบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ หรือกิจกรรมอื่นที่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ เช่น การพูดเล่าเรื่อง เป็นต้น การประเมินทักษะการอ่านทำนองเสนาะ ทักษะการเขียนเรียงความต้องให้ผู้เรียนอ่านทำนองเสนาะหรือเขียนเรียงความอย่างแท้จริง และประเมินโดยใช้แบบสังเกตและแบบประเมินการปฏิบัติงาน ซึ่งต้องใช้ควบคู่กับเกณฑ์การให้คะแนนตามสภาพจริง (rubrics)

เรื่องที่ ๔.๓ การพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย

๔.๓.๑. การพัฒนาเครื่องมือวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย

วิธีการประเมินพุทธิพิสัยใช้การทดสอบและเครื่องมือที่ใช้คือแบบทดสอบซึ่งมีลักษณะเป็นข้อคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนแสดงความสามารถทางสมอง ซึ่งอาจเป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นหรือแบบสอบมาตรฐานก็ได้ แบบทดสอบแบ่งได้ดังนี้

๑) แบบกำหนดคำตอบให้ผู้เรียนเลือกเช่น แบบถูกผิด แบบจับคู่ แบบเลือกตอบ

๒) แบบกำหนดให้ผู้เรียนสร้างคำตอบขึ้นเอง เช่น แบบเติมคำ แบบตอบสั้นๆ แบบกำหนดขอบเขตคำตอบ แบบไม่กำหนดขอบเขตการตอบ

ขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือวัดพฤติกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทยด้านพุทธิพิสัย มีดังนี้

๑. กำหนดจุดมุ่งหมายการสอบ วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ มาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลาง สาระการเรียนรู้ภาษาไทย พุทธศักราช ๒๕๕๑

๒. ออกแบบการโครงสร้างข้อสอบ และสร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบโดยพิจารณาสาระการเรียนรู้และพุทธิพิสัยที่จะวัด ทั้งนี้เพื่อกำหนดจำนวนข้อและสร้างจุดเน้นของแบบสอบ เช่น หากต้องการเน้นให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมการวิเคราะห์ก็อาจเน้นการสร้างข้อคำถามที่มุ่งประเมินพฤติกรรมด้านการวิเคราะห์ดังที่กล่าวไว้ก่อนหน้านี้

๓. เขียนข้อสอบและคัดเลือกข้อสอบให้ได้จำนวนตรงตามกับที่กำหนดไว้ในตารางวิเคราะห์ข้อสอบ แล้วตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (content validity) และคำนวณค่าดัชนีตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC: item-objective congruence) จากนั้นนำข้อสอบมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

๔. จัดพิมพ์ชุดข้อสอบ ซึ่งมีส่วนประกอบ ๓ ส่วน คือ ๑) คำชี้แจงเกี่ยวกับข้อสอบและวิธีการทำ ๒) ตัวข้อสอบ ๓) กระดาษคำตอบ

๕. ทดลองใช้ข้อสอบกับผู้เรียนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับผู้เรียนที่จะทดสอบจริง เช่น อาจดำเนินการทดสอบกับนักเรียนในระดับชั้นเดียวกัน กำลังศึกษาเนื้อหาเดียวกัน แต่อยู่ต่างสถานศึกษาเป็นต้น

๖. วิเคราะห์คุณภาพข้อสอบด้วยสถิติเบื้องต้น ได้แก่ ค่าความยาก (p) อำนาจจำแนก (d, r) ความเที่ยงของแบบสอบ และความตรงบางชนิด เช่น ความตรงตามเกณฑ์สัมพัทธ์หรือความตรงเชิงโครงสร้างแล้วปรับปรุงข้อสอบ

๗. ทดลองใช้ข้อสอบอีกครั้งและนำมาปรับปรุงจนกว่าจะได้ค่าคุณภาพที่มีมาตรฐานตามเกณฑ์

๘. นำแบบทดสอบไปใช้กับนักเรียนที่จะทดสอบจริงและดำเนินการจัดสร้างคลังข้อสอบ

๔.๓.๒. การพัฒนาเครื่องมือวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย

การวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย เช่น การวัดค่านิยม ทศนคติ เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะนิสัย มารยาท เป็นต้นการวัดพฤติกรรมดังกล่าว สามารถใช้วิธีการต่างๆได้ ดังนี้

๑. การรายงานตนเอง (self-report): การให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดหรือความรู้สึกของตนเอง เช่น การทำให้ทำมาตราประมาณค่า (rating scale) การตอบคำถามปลายเปิดหรือปลายปิด เป็นต้น

๒. การสังเกตพฤติกรรม (observation) : ครูหรือเพื่อนเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยใช้แบบตรวจรายการ (checklist) หรือแบบมาตราประมาณค่า (rating scale)

๓. การสังเกตร่องรอยของพฤติกรรม (obtrusive) : การตรวจสอบหลักฐานที่ใช้อ้างอิงถึงความถี่ในการปรากฏพฤติกรรม เช่น การรื้อการอ่าน อาจดูได้จากฐานข้อมูลห้องสมุดเกี่ยวกับบันทึกการยืมคืนหนังสือของนักเรียน หรือปริมาณแหล่งข้อมูลที่ใช้อ้างอิงในการทำรายงาน เป็นต้น

๔. การสัมภาษณ์ (interview) : ครูสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับทัศนคติและความรู้สึก อาจกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้าหรือไม่ก็ได้ การใช้วิธีนี้จำเป็นที่ครูจะต้องมีประสบการณ์สูงและเป็นที่ยอมรับของผู้เรียนว่าจะตอบคำถามอย่างจริงจัง

๕. เทคนิคการสะท้อนภาพ (projective technique) : การให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดหรือความรู้สึกจากสถานการณ์ที่เป็นสิ่งเร้า เช่น การเติมประโยคหรือเรื่องราวให้สมบูรณ์ การบรรยายจากภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย เช่น แบบตรวจสอบรายการมาตราวัดของ เทอร์สตัน มาตรรวมประมาณค่าของลิเคิร์ตมาตร จำแนกความหมายของออสกูด เป็นต้น

ขั้นตอนในการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวัดด้านจิตพิสัยคล้ายกับการสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย กล่าวคือ จะต้องวิเคราะห์จิตพิสัยที่กำหนดว่า ควรมียุทธวิธีประกอบและพฤติกรรมที่จะเป็นตัวบ่งชี้อะไรบ้าง จากนั้นจึงนำตัวบ่งชี้ที่วิเคราะห์ได้ไปสร้างเป็นเกณฑ์การประเมินตามสภาพจริง (rubrics) เช่น พฤติกรรมการมีมารยาทการเขียน สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมที่เป็นตัวบ่งชี้ได้เช่น เขียนอักษรเป็นระเบียบ ผลงานเขียนสะอาดเรียบร้อยมีการอ้างอิงข้อมูลที่น่ามาจากแหล่งอื่น เป็นต้น

๔.๓.๓. การพัฒนาเครื่องมือวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย

วิธีการประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัยส่วนใหญ่ นิยมใช้การประเมินตามสภาพจริงซึ่งคล้ายคลึงกับการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย เพราะทักษะทางภาษาเกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในบุคคล ดังนั้นการวัดระดับทักษะจึงจำเป็นต้องวัดความสามารถในการปฏิบัติจากการทำแบบวัดความสามารถ หรือใช้วิธีให้ปฏิบัติกิจกรรม แล้วสังเกตพฤติกรรมและตรวจผลงาน เป็นต้น

ตอนที่ ๕ การทำวิจัยเพื่อพัฒนาความรู้ภาษาไทย

เรื่องที่ ๕.๑ พันธกิจของครุศึกษิตตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

การวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๕ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๕) ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาของไทยได้ให้ความสำคัญต่อการวิจัย โดยกำหนดไว้ในมาตรา ๒๔ (๕) ซึ่งเป็นแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ว่าผู้สอนจะต้องสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ มาตราดังกล่าวมีจุดเน้นเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย เพื่อให้ผู้เรียนฝึกกระบวนการคิดและกระบวนการวางแผน หาคำตอบอย่างเป็นระบบและกำหนดในมาตรา ๓๐ ว่า ผู้สอนจะต้องสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา ยิ่งไปกว่านั้นตัวชี้วัดคุณภาพครูในประชาคมอาเซียน ยังระบุว่า ครูที่มีคุณภาพจะต้องใช้ประสบการณ์ การวิจัย สื่อและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจึงเป็นภารกิจที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับครู ในกรณีนี้พบว่าจัดการเรียนรู้ประสบปัญหาและต้องดำเนินการแก้ไข เพื่อให้คุณภาพของผู้เรียนได้มาตรฐานตาม

เมื่อศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า มีการใช้คำเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่หลากหลายเช่น (๑) การวิจัยปฏิบัติการ (action research) เป็นคำที่ใช้ในวงกว้างไม่ระบุบริบทหรือสถานที่ในการทำวิจัยโดยตรง (๒) การวิจัยปฏิบัติการทางการศึกษา (action research in education) เป็นคำที่มุ่งเน้นเกี่ยวกับการค้นคว้าหาคำตอบที่เชื่อมโยงทฤษฎีทางการศึกษาสู่การปฏิบัติจริงในบริบททางการศึกษาโดยใช้การคิดไตร่ตรอง (reflective thinking) ของครูเพื่อปรับปรุง การปฏิบัติงานของตนเอง (๓) การวิจัยของครูหรือการวิจัยโดยครู (teacher research) เป็นคำที่มุ่งเน้นว่าตัวครูเองเป็นผู้ทำวิจัย (๔) การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (classroom action research) เป็นคำที่มุ่งเน้นถึงการนำวิจัยมาใช้ในการปฏิบัติการในชั้นเรียน

เมื่อสังเคราะห์นิยามและลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน สามารถสรุปได้ว่า คำว่า Classroom Action Research มีความหมายครอบคลุมในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งหมายถึง กระบวนการที่ใช้การวิจัย (research) ที่ปฏิบัติการหรือดำเนินการโดยครูผู้สอน (action) เพื่อพัฒนาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน (classroom) และพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อให้ครูได้พิจารณาทบทวนการจัดการเรียนรู้ของตนเองอย่างเป็นระบบ โดยไม่ต้องนำผลการวิจัยสรุปอ้างอิงไปยังประชากรกลุ่มใหญ่ เพราะการวิจัยปฏิบัติการเป็นกระบวนการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานที่ต้องดำเนินการอย่างรวดเร็ว วัตถุประสงค์ของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมีดังนี้

๑. เพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนหรือปรับปรุงพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน

๒. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบ โดยใช้การวิจัยเป็นฐานผลที่เกิดขึ้นหากครูได้ทำวิจัยในชั้นเรียน จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการเรียนรู้มากกว่าการกำหนดนโยบาย

๓. เพื่อพัฒนาศักยภาพการคิดไตร่ตรอง (reflective thinking) ของครูต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนทำให้ครูมีพลังอำนาจในตนเอง มีอิสระในการคิด การตัดสินใจและการกระทำเพื่อพัฒนาวิชาชีพ

๔. เพื่อสร้างองค์ความรู้หรือนวัตกรรมการเรียนการสอน ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงวิชาการทางการศึกษาเพราะครูได้นำข้อค้นพบและประสบการณ์มากำหนดเป็นทฤษฎีที่ครูสร้างขึ้นจากการปฏิบัติงาน

๕. เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของครูในการก้าวไปสู่การเป็นครูมืออาชีพ

๖. เพื่อสร้างเครือข่ายระหว่างเพื่อนร่วมวิชาชีพ ทำให้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

๗. เพื่อเป็นผลงานที่แสดงความชำนาญการของครู สามารถใช้เป็นเอกสารทางวิชาการเพื่อการพัฒนาวิทยฐานะและความก้าวหน้าในวิชาชีพ

เรื่องที่ ๕.๒ การวิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย

การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยหรือพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานของหลักสูตร ในบางครั้งผู้สอนอาจประสบปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาผู้เรียนออกเสียงคำควบกล้ำไม่ได้ ปัญหาผู้เรียนอ่านวรรณคดีแล้วไม่เข้าใจ ฯลฯ ปัญหาดังกล่าว หากดำเนินการด้วยวิธีปฏิบัติแบบเดิมไม่ได้ผล จำเป็นต้องใช้นวัตกรรมมาช่วยแก้ไขปัญหาหรือเสริมคุณภาพผู้เรียน

นวัตกรรม หมายถึง กิจกรรม วิธีการ กระบวนการ เครื่องมือ สื่อ อุปกรณ์ ที่เป็นของใหม่ หรือยังไม่เคยนำมาใช้ในสถานการณ์นั้นมาก่อน นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ จึงหมายถึง กิจกรรมการสอน กระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอน วิธีการสอน เครื่องมือ สื่อ หรืออุปกรณ์ ที่ครูยังไม่เคยนำมาใช้ในชั้นเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ นวัตกรรมที่จะนำมาใช้นั้น จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ มีแนวคิดทฤษฎีรองรับและมีผลการวิจัยสนับสนุน

การเลือกใช้นวัตกรรมในการแก้ปัญหามานำมาจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องพิจารณาความเหมาะสมของนวัตกรรมนั้นๆ กับปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนครูควรศึกษาเรียนรู้นวัตกรรมอยู่เสมอ เพราะวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเดิมที่ครูใช้อยู่ อาจจะไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมและผู้เรียน

ตัวอย่างนวัตกรรมที่ครูควรนำมาจัดการเรียนรู้ภาษาไทย

- กลวิธีการสอนอ่านแบบต่างๆ เช่น SQ๒R SQ๓R SQ๔R PQ๕R OK๖R
- เทคนิคการเรียนรู้อย่างร่วมมือ เช่น STAD JIGSAW GRAFFITI
- เทคนิคการตั้งคำถาม เช่น ๕W๑H Why Technique
- เทคนิคการใช้แผนภาพความคิดแบบต่างๆ เช่น star map, story map, fish bone

เรื่องที่ ๕.๓ แนวทางการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ภาษาไทย

กระบวนการหรือขั้นตอนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ภาษาไทยในชั้นเรียนมีความคล้ายคลึงกับกระบวนการการดำเนินการวิจัยทั่วไป กล่าวคือ เริ่มต้นจาก การกำหนดปัญหาการวิจัย ออกแบบการวิจัย ดำเนินการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัย อย่างไรก็ตาม สิ่งที่มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเจนนั่นคือ การประเมินและการพัฒนามีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จากผลการวิจัยเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

ขั้นตอนการทำวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน อาทิ Mettetal (๒๐๐๓) Mills (๒๐๐๓) วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (๒๕๔๔) และสุวิมล ว่องวานิช (๒๕๔๘) ประมวลได้เป็น ๖ ขั้นตอนได้แก่ ๑) การศึกษาสภาพประเด็นปัญหาในการวิจัย ๒) การกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา ๓) การออกแบบการวิจัย ๔) การดำเนินการวิจัย ๕) การเผยแพร่และการนำไปใช้ และ ๖) การประเมินผลและการพัฒนาแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

๑) การศึกษาสภาพประเด็นปัญหาในการวิจัย

๑.๑) การสำรวจและการวิเคราะห์ปัญหา เป็นจุดเริ่มต้นของการวางแผนในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนเป็นปรากฏการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้ ครูจึงจำเป็นต้องสังเกตปัญหานั้น และจัดลำดับความสำคัญตามสภาพความรุนแรงของปัญหานั้น โดยพิจารณาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ตัวอย่างประเด็นปัญหาในการวิจัย เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานนักเรียนเขียนสะกดคำผิดจำนวนมากปัญหาการสอนการอ่านเชิงวิเคราะห์ปัญหาการสอนอ่านทำนองเสนาะ เป็นต้น

๑.๒) การตั้งคำถามวิจัย เป็นการกำหนดประเด็นหรือข้อสงสัยที่ต้องการหาคำตอบ นิยมเขียนในรูปประโยคคำถามที่มีความเฉพาะเจาะจง สามารถสังเกต สำรวจและศึกษาวิจัยได้ โดยลักษณะคำถามการวิจัยที่ดี ควรเป็นคำถามที่ถามว่า *อะไรทำไมอย่างไร* เช่น ปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งเสริมความสามารถอ่านจับใจความสำคัญวิธีการพัฒนาทักษะการเขียนเรียงความของนักเรียนควรมีลักษณะอย่างไร เป็นต้น

ตัวอย่างการตั้งปัญหาการวิจัย

สถานการณ์: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มหนึ่ง (จำนวน ๑๐ คน) ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานครูสุพัตราสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนดังกล่าวพบว่า นักเรียนไม่ค่อยกล้าแสดงออก ครูจึงสนใจศึกษาว่าถ้าจะใช้วิธีการโดยให้เพื่อนช่วยสอนหรือช่วยอธิบาย (peer tutor) จะทำให้นักเรียนกลุ่มนี้มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยดีขึ้นหรือไม่

คำถามการวิจัย: การใช้วิธีการเพื่อนช่วยสอนสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยได้หรือไม่ อย่างไร

๒) การกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา

๒.๑) ศึกษาเอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นการช่วยให้ครูผู้วิจัยเข้าใจปัญหาการวิจัยที่กำลังจะดำเนินการอย่างชัดเจน มีมุมมองที่กว้างขวางมากขึ้นในการวิเคราะห์สภาพปัญหา และช่วยให้สามารถหาแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นได้เหมาะสม หาก

ครูผู้วิจัยพบว่าไม่สามารถหาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำวิจัยได้ แสดงว่าเรื่องที่ทำวิจัยมีความเฉพาะเจาะจงมาก ในกรณีนี้ต้องใช้การวิจัยเป็นรายกรณี และสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยเทียบเคียงแนวคิดทฤษฎีที่ใกล้เคียงกัน

๒.๒) ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

เมื่อเลือกแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาที่จะนำไปสู่การกำหนดหัวข้อในการวิจัยแล้ว จำเป็นต้องศึกษาลักษณะของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย เพื่อเป็นกรอบความคิดในการทำวิจัย

ตัวแปร (variable) หมายถึง คุณลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ที่มีค่าแปรเปลี่ยนในรูปของปริมาณและคุณภาพ เช่น เพศ ทักษะคิด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิธีสอน เป็นต้น ตัวแปรแบ่งออกได้เป็น ๓ ชนิด คือ

(๑) ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ (independent variable) คือ ตัวแปรเหตุหรือสิ่งที่ก่อให้เกิด

(๒) ตัวแปรตาม (dependent variable) คือ ตัวแปรที่ครูผู้วิจัยสนใจศึกษาเพื่อผลที่เกิดขึ้น

(๓) ตัวแปรแทรกซ้อนหรือตัวแปรเกิน (extraneous variable) คือ ตัวแปรที่ไม่ได้ศึกษาแต่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา อาจจะทำให้ผลการวิจัยคลาดเคลื่อน ดังนั้น ต้องมีการควบคุมส่วนใหญ่การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจะให้ความสำคัญกับตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ส่วนตัวแปรเกินไม่สามารถควบคุมได้ทั้งหมด เนื่องจากบริบทในห้องเรียนไม่เอื้ออำนวย และครูผู้วิจัยไม่สามารถสร้างห้องเรียนใหม่ได้

ตัวอย่างการกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

สถานการณ์ ครูศิริพรสนใจวิธีการสอนการอ่านจับใจความสำคัญ ๒ แบบ คือ การสอนโดยใช้การลำดับภาพความคิด และการสอนโดยใช้การจับประเด็นที่ละบรรทัดว่าวิธีใดจะพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนได้ดีกว่ากัน

ตัวแปรต้น วิธีการสอนการอ่านจับใจความสำคัญ ๒ แบบคือ การสอนโดยใช้การลำดับภาพความคิด และการสอนโดยใช้การจับประเด็นที่ละบรรทัด

ตัวแปรตาม ทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ

๓) การออกแบบการวิจัย

การออกแบบการวิจัย คือ การกำหนดขั้นตอนรายละเอียดและแบบแผน ให้สามารถดำเนินการวิจัย และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในชั้นเรียน ขั้นตอนการออกแบบการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

๓.๑) การเลือกวิธีการวิจัย ครูผู้วิจัยจำเป็นต้องเลือกวิธีการวิจัยที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาและประเด็นที่จะทำการวิจัย วิธีการวิจัยที่นิยมใช้ในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมีดังนี้

๓.๑.๑) การวิจัยเชิงทดลอง (experimental research) เป็นการวิจัยที่ครูผู้วิจัยต้องจัดกระทำกับสิ่งที่ต้องการทดลอง เพื่อศึกษาผลการใช้วิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การทดลองวิธีการสอน ๒ แบบ โดยอาจจะแบ่งกลุ่มทดลองเป็น ๒ กลุ่ม โดยใช้ นักเรียนห้อง ก

(ได้รับสิ่งที่ต้องการ ทดลอง คือ การสอนแบบใช้มัลติมีเดีย) และห้อง ข (ได้รับสิ่งที่ต้องการทดลอง คือการสอนแบบปกติ) แล้วเปรียบเทียบว่า ห้องใดมีพัฒนาการที่ดีกว่ากัน

๓.๑.๒) การวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน หรือสภาพปัญหาต่าง ๆ โดยไม่มีการจัดกระทำหรือให้สิ่งทดลอง (intervention) สอดแทรกระหว่างการเรียนการสอน เช่น การสำรวจปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะการย่อความของนักเรียน การศึกษาแนวทาง การปรับพฤติกรรมกรรมการส่งงานของนักเรียน เป็นต้น

๓.๑.๓) การวิจัยกรณีศึกษา (case study research) เป็นการวิจัยที่มุ่งแสวงหาคำตอบหรือการแก้ไขปัญหาเป็นรายกรณี เช่น การแก้ไขปัญหาการเขียนสะกดคำของนักเรียนที่เรียนช้า การแก้ไขปัญหาการอ่านออกเสียงไม่ชัดของนักเรียนที่พูดภาษาถิ่น เป็นต้น

๓.๑.๔) การวิจัยและพัฒนา (research and development) เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมหรือการสอนแบบใหม่ ๆ เพื่อนำใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การพัฒนาแบบฝึกอ่านออกเสียงโดยใช้หลักสัทศาสตร์ เป็นต้น

๓.๒) การเลือกแหล่งข้อมูลในการวิจัย การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ควรใช้ข้อมูลที่มีอยู่ภายในชั้นเรียนหรือข้อมูลที่ครุจัดเก็บไว้ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภูมิหลังของครอบครัว ระเบียบประวัตินักเรียน เวลาเรียน ระดับผลการเรียน ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตในชั้นเรียน สมุดแบบฝึกหัด การทดสอบ เป็นต้น

๓.๓) การใช้เครื่องมือในการวิจัย การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลหลากหลาย เช่น แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกข้อมูล แบบตรวจสอบรายการ แบบบันทึกภาคสนาม เป็นต้น ครูผู้วิจัยต้องคำนึงความเหมาะสมและในการเก็บข้อมูล แต่ละประเภท หากเครื่องมือดังกล่าวครูผู้วิจัยดัดแปลงหรือพัฒนาขึ้น ต้องมีการตรวจสอบคุณภาพด้วย

๓.๔) การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ครูผู้วิจัยจำเป็นต้องศึกษาลักษณะของข้อมูล เพื่อให้สามารถเลือกวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างเหมาะสม ข้อมูลจากการวิจัยแบ่งเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๓.๔.๑) ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต หรือจดบันทึกพฤติกรรม ควรใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา นำเสนอเป็นความเรียงเชิงพรรณนา

๓.๔.๒) ข้อมูลเชิงปริมาณ ต้องใช้การวิเคราะห์ทางสถิติ เช่น ตารางแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย นำเสนอในรูปแบบของตาราง กราฟ เป็นต้น

๔) การดำเนินการวิจัย

หลังจากออกแบบการวิจัยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ครูผู้วิจัยจะต้องดำเนินการเก็บข้อมูลตามแผนงานที่กำหนด แล้วรวบรวมข้อมูลที่ได้ นำมาวิเคราะห์และสรุปข้อค้นพบ หรือผลการแก้ไขปัญหา

๕) การเผยแพร่และการนำไปใช้

ข้อค้นพบที่ได้รับจากการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน จะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้วิจัยโดยตรง นอกจากนี้ ถ้าครูผู้วิจัยนำเสนอหรือเผยแพร่ผลการวิจัย ก็จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อเพื่อนครูและวิชาชีพครูอีกด้วย การนำเสนอผลการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน จัดทำได้ ๒ รูปแบบ ดังนี้

๕.๑) แบบไม่เป็นทางการ (การนำเสนองานวิจัยแบบหน้าเดียว)เป็นการนำเสนอเนื้อหาอย่างสั้น ๆ ไม่มีตรูรูปแบบตายตัว เน้นการนำเสนอสาระที่ทำให้เข้าใจสิ่งที่ศึกษาและข้อค้นพบ เหมาะสำหรับการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

๕.๒) แบบเป็นทางการ (การนำเสนอวิจัย ๕ บท) เป็นการนำเสนอสำหรับการวิจัยเชิงวิชาการ มีรูปแบบตายตัว คือ บทที่ ๑ บทนำประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานการวิจัย นิยามศัพท์ และประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย เนื้อหาที่เกี่ยวกับยุทธวิธีในการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลบทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และบทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๖) การประเมินเพื่อการพัฒนา

กระบวนการสุดท้ายของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนคือการประเมินเพื่อการพัฒนา เป็นการสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการวิจัย โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิพากษ์วิจารณ์ผลการวิจัยกับเพื่อนครู ผู้บริหารการศึกษาและนักวิชาการ การสะท้อนความคิดจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะทำให้ครูผู้วิจัยเกิดทักษะการวิจัย สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ต่อยอดจากองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย หากผลจากการแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนา ยังไม่เป็นไปตามที่ครูต้องการ หรือตรงตามที่คาดหวัง ครูผู้วิจัยก็สามารถดำเนินการพัฒนาหาแนวทางการปฏิบัติใหม่ ซึ่งจะนำไปสู่การเริ่มวงจรการวิจัยใหม่ที่มีความต่อเนื่องเป็นพลวัต

ใบงานที่ ๑

หลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา
ตอนที่ ๑ หลักสูตรและสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

คำชี้แจง ตอบคำถามต่อไปนี้

๑. ในการนำหลักสูตรไปใช้ ท่านใช้แนวคิดใดในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒. ท่านใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแบบใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบงานที่ ๒

หลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา
ตอนที่ ๒ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย

คำชี้แจง บันทึกสรุปสาระสำคัญในประเด็นที่กำหนด

๑. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒. การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓. แนวคิดในการจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม และทักษะ
ภาษา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบงานที่ ๓

หลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา

ตอนที่ ๓ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ภาษาไทย

๑. จงแสดงความคิดเห็นว่าสื่อและแหล่งการเรียนรู้มีความสำคัญอย่างไรต่อครูและนักเรียน

ความสำคัญของสื่อและแหล่งการเรียนรู้	
ความสำคัญต่อครู	ความสำคัญต่อนักเรียน

๒. จงยกตัวอย่างสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่ท่านใช้ในการจัดการเรียนรู้ พร้อมระบุประเภทโดยใช้เกณฑ์การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของ Edgar Dale แล้วอธิบายข้อดีและข้อจำกัดของสื่อการเรียนรู้ดังกล่าวพอสังเขป

สื่อการเรียนรู้	ประเภท	ข้อดี	ข้อจำกัด

๓. จงยกตัวอย่างบทเรียน ๑ คาบเรียน แล้วพิจารณาเลือกสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยคำนึงถึง ความหลากหลายและความทันสมัย พร้อมระบุวิธีการประเมินสื่อการเรียนรู้นั้นๆ

บทเรียน	สื่อและแหล่งการเรียนรู้	วิธีการประเมินสื่อการเรียนรู้

๔. ในฐานะที่ท่านกำลังจะก้าวสู่ศตวรรษที่ ๒๑ ท่านมีแนวทางในการนำเทคโนโลยี เช่น สื่อสังคมออนไลน์ (Facebook Line Twitter) หรือเว็บไซต์ต่างๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนของท่านอย่างไร

จงอธิบายพอสังเขป

.....

.....

.....

.....

.....

ใบงานที่ ๔

หลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา

ตอนที่ ๔ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย

คำชี้แจง ศึกษาแนวคิดพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ ๓ ด้าน ของ Bloom แล้ว ตอบคำถาม

ด้านพุทธิพิสัย
เลือกบทเรียน ๑ บทในระดับชั้นที่ท่านสอน แล้วตั้งคำถามตามระดับการเรียนรู้

ระดับการเรียนรู้	คำถาม
ความรู้ความจำ	
ความเข้าใจ	
การนำไปใช้	
การวิเคราะห์	
การสังเคราะห์	
การประเมินค่า	

ด้านจิตพิสัย
จงกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

พฤติกรรมที่ต้องการวัด	เครื่องมือที่ใช้
นิสัยรักการอ่าน	
มีมารยาทในการฟัง	
รักความเป็นไทย	
มีภาวะผู้นำ	

ด้านทักษะพิสัย
จงเลือกผลงานที่สะท้อนความสามารถด้านทักษะภาษาไทย แล้วระบุเกณฑ์การประเมินตามสภาพจริง

ระดับ ผลงาน	๔	๓	๒	๑

ใบงานที่ ๕

หลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา
ตอนที่ ๕ การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ภาษาไทย

คำชี้แจง จงระบุปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของท่าน แล้วเสนอแนวทางการ
แก้ไขปัญหา
และผลที่คาดว่าจะได้รับ

ปัญหาที่เกิดขึ้น

.....
.....
.....
.....
.....

แนวทางแก้ไขปัญหา

.....
.....
.....
.....
.....

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

.....
.....
.....
.....
.....